

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ

Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**ОБРАЗ СІМ'Ї ТА СІМЕЙНІ ІДЕАЛИ В РАНЬОМУ ШКІЛЬНОМУ
ВІЦІ**

МОЛНАР КІНГА ЙОСИФІВНА

Студентка ІV-го курсу

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол №7/27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2021

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ

Кафедра педагогіки та психології

Кваліфікаційна робота

**ОБРАЗ СІМ'Ї ТА СІМЕЙНІ ІДЕАЛИ В РАННЬОМУ ШКІЛЬНОМУ
ВІЦІ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

Молнар Кінга Йосифівна

Освітня програма: 013 Початкова
освіта

Науковий керівник: Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна

доктор філософії, доцент

Рецензент: Романюк Катерина

канд. пед. наук, доцент

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

CSALÁDKÉP ÉS CSALÁDIDEÁL KISISKOLÁSKORBAN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Molnár Kinga

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 013 Tanító

Témavezető: Berghauer-Olasz Emőke

PhD, docens

Recenzens: Romanyuk Katerina

ped. tud. kandidátusa, docens

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. A KISISKOLÁSKOR ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE	10
1.1 A testi fejlődés sajátosságai.....	11
1.2 A beszéd sajátosságai	11
1.2.1 Az értelmi fejlődés	12
1.2.2 A kisiskolások társas és érzelmi jellemzői	14
II. A CSALÁD FOGALMA. CSALÁDKÉP ÉS CSALÁDIDEÁL	16
2.1 A család funkciói és feladatai	18
2.2 A gyermek-szülők kapcsolatának fontossága.....	19
2.3 Nevelési attitűdök	22
III. EMPIRIKUS VIZSGÁLAT	29
3.1 Alkalmazott módszerek.....	30
3.1.1 Klinikai interjú	31
3.1.2 Családtipológiás és pedagógus kérdőív	33
3.2 Az adatok eredményeinek elemzése	35
ÖSSZEFOGLALÁS	50
REZÜMÉ.....	52
HIVATKOZOTT IRODALOM.....	53
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	
MELLÉKLETEK.....	

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	10
<i>1.1 Особливості фізичного розвитку</i>	11
<i>1.2 Особливості мовлення</i>	11
<i>1.2.1 Колективні та емоційні особливості молодших школярів</i>	12
<i>1.2.2 Розумовий розвиток</i>	14
II. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СІМ'Ї	16
<i>2.1 Функції й завдання сім'ї</i>	18
<i>2.2 Відносини дітей і батьків</i>	19
<i>2.3 Види поведінки відповідно до виховання</i>	22
III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	29
<i>3.1 Застосовані методи</i>	30
<i>3.1.1 Клінічне інтерв'ю</i>	31
<i>3.1.2 Анкетування типології сім'ї та педагогії</i>	33
<i>3.2 Аналіз даних</i>	35
ВИСНОВКИ	50
РЕЗЮМЕ	52
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	53
СПИСОК ТАБЛИЦІ	
ДОДАТКИ	

BEVEZETÉS

„Meg kell tanítani a gyerekeknek azt, hogy önmagáért élvezzék a tanulást, ne csak azért, hogy jó jegyeket kapjanak. Azok a gyerekek, akik élvezik a kihívások legyőzését, felnőtt életükben is keresni fogják a kihívást jelentő helyzeteket. Nagyobb valószínűséggel ragadnak meg új lehetőségeket, keresnek új módszereket, dolgoznak olyan feladatokon, amelyeknek nincs egyértelmű megoldása, és ösztönöznék másokat arra, hogy nehéz problémákon dolgozzanak.”

(Csíkszentmihályi Mihály, 2011)

A témára azért esett a választásom, mert szerettem volna szakirodalmi kutatást végezni arról, hogy milyen fejlődési sajátosságok jellemzők a kisiskolásokra, milyen hatással vannak a szülők a gyermekeikre, illetve a szülők által alkalmazott nevelési módszerek milyen mértékben járulnak hozzá a kisiskolás családképének a kialakulásához.

A munka célja, hogy bemutassa a kisiskoláskor fejlődési sajátosságait, meghatározásokkal támassza alá a család fogalmát, valamint betekintést nyújtson abba, hogy a szülő-gyermek kapcsolat kiegyensúlyozottsága és a családi környezet milyen mértékben járul hozzá a családkép alakulásához.

A dolgozat három nagy fejezetre oszlik. Az első fejezet a kisiskoláskor általános jellemzését tartalmazza. A kisiskoláskor a 6-10 éves életszakaszt foglalja magába, amikor a gyermek iskolaköteles s az általános iskola alsó osztályában tanul. Megjelenik az életében a tanulói közösség, s része lesz az iskolai életnek. Gyermektársakkal ismerkedik meg, akikkel jól érzi magát és szívesen eltölti az időt. A vidámság és a felhőtlen boldogság mellett fontos része lesz a mindennapjainak a tanulás (Cole-Cole, 2003). Egy átlagos (6-7 éves) kisiskolás magassága mintegy 150 centiméter, a súlyuk pedig megközelíti a 45 kilót (Cole – Cole, 1997). Az óvodás szabadon és kötetlenül fogalmaz, azonban a gyermek iskolába lépését követően jellemző lesz a kifejezések, szavak keresése, az akadozó beszéd megjelenése (Vajda, 1999).

A második fejezet a család fogalmának meghatározásáról szól. Családban nőttünk fel, a szüleink voltak azok, akik megtanították számunkra azokat a hétköznapi cselekvéseket, amelyek nélkül az életünk elképzelhetetlen lenne. Többen definiálták a család fogalmát. Kulcsár Kálmánnál a férfi és a női szerepe kap fontos helyet: a család egy

kiscsoport, amely azt jelenti, hogy együtt él a férfi és a nő, valamint az ők rokonaik. A tagok kapcsolatát pedig a vérségi kötelék határozza meg (Neményi, 1988). Amikor egy gyermek érkezik a családba, felborul az eddigi élet, hiszen mindent hozzá kell alakítani. Lényeges, hogy a párok egymást megértve, közösen és szeretetben neveljék az új családtagot. Az a legfontosabb a gyermek számára, ha érzi, hogy szülei szeretik őt. Nekik sem könnyű ez az időszak, akadhatnak krízisek, fokozódhatnak a veszekedések a felborult egyensúly miatt, de ha ezeket nem tudják megoldani, akkor a fokozott viták káros hatással fognak járni rájuk, illetve a gyermek fejlődésére is egyaránt. Az új körülmény pozitív érzéseket ajándékoz a párnak, a gyermek egy valódi kincs az életükbe. A hiteles szülői példa irányadó a gyermeknek, amely befolyásolja a személyisége fejlődését, viselkedését és kapcsolatait. Az életben elkerülhetetlenek a konfliktusok, hiszen az apró nézeteltérések, viták nem szokatlanok a családi életünk során. Azonban fontos, hogy tudjuk megbeszélni, ne pedig a szőnyeg alá söpörjük őket. Napjainkban a családmódelly olyannyira átalakult, hogy a munka tölti be az emberek mindennapjait, a család elsőrendű szerepe pedig a háttérbe szorul (Kozma, 2001).

A harmadik fejezet az empirikus vizsgálatot tartalmazza. Tárnya a kisiskolás gyerekek családról való elképzelésének a vizsgálata, valamint annak megismerése, hogy a gyermek szülei milyen nevelési stílust alkalmaznak, s ez mennyire befolyásolja a családkép kialakítását. Céloom, hogy átfogóan bemutassam azt, milyen elképzeléseik vannak ezeknek a tanulóknak a családról, illetve, hogy az alkalmazott nevelési stílus mennyire mérvadó a családkép pozitív vagy negatív irányba történő tudatosításáért. A vizsgálat elkészítéséhez több módszert is alkalmaztam: először interjút készítettem a Kisbégányi Általános Iskola 1-4. osztályos tanulóival, amelynek a célja az volt, hogy bővebb adatokat kapjak arról, hogy szüleik milyen nevelési stílust alkalmaznak. A vizsgálat 4 osztállyal indult, azonban az 1. osztályosokkal csoportosan végeztem a klinikai interjút, így a kapott adatokat nem tudtam felhasználni, mivel a válaszadásban befolyásolták egymást. A vizsgálatot a 2-4. osztállyal folytattam tovább. A beszélgetést követően a diákok kitöltötték a családtipológias kérdőívet. Nemcsak a diákokat, hanem a velük interakcióban lévő pedagógusokat is bevontam a vizsgálatba. Kérdőívet tölttettem ki velük, amelyre azért volt szükség, hogy információkat kapjak a tanulók családi hátteréről, mivel a pedagógusok kontaktban vannak a szülőkkel, így egy bizonyos családi arculatot alakítanak ki, a kérdőív adatai pedig segítenek ezeket feltérképezni. A munka kezdetén a következő hipotéziseket állítottam fel:

- I. Feltételezem, hogy a Kisbégányi Általános Iskola 2-4. osztályos tanulóinak pozitív elképzelései vannak a családról azért, mert a szülő-gyerek kapcsolat megfelelő, a családi értékek (bizalom, szeretet, megértés, együttműködés) nincsenek háttérbe szorítva.
- II. Feltételezem, hogy a vizsgált minta szülei megfelelő nevelési módszert alkalmaznak a mindennapok során, hiszen a legfőbb szempont számukra az, hogy a gyermekük nevelése pozitív irányba haladjon, ennek pedig lényeges része, hogy a családkép tudatosítása a mindennapos pozitív tapasztalat alapján történjen.
- III. Feltételezem, hogy a vizsgált minta szülei által alkalmazott nevelési attitűd befolyásolja a családkép negatív vagy pozitív irányba történő tudatosítását.

Az első fejezetben a főbb támpontot Geréb György szakirodalmá adta, amely bemutatta azt, hogy az iskolába lépés a gyermek számára milyen változásokkal jár, miket élhet meg az új környezetbe való beilleszkedéskor, továbbá milyen fejlődési különbség jegyei válnak láthatóvá a testén. A következő Tóth László, akinek a szakirodalmá betekintést nyújtott abba, hogy a kisiskolás rendkívül aktív, hiszen új környezetnek lesz a tagja, ahol eddig nem ismert diáktársakkal ismerkedik meg, akikkel kontaktusba kerül. Magatartása és viselkedése változik, hiszen szocializálódni kezd a környezethez. Mindemellett a nevelési stílusok tömör és kidolgozott bemutatása és jellemzése is az ő irodalmi segítségével kerültek feldolgozásra. Vajda Zsuzsanna a kisiskolások mozgásigényét hangsúlyozta írásaiban, a fizikai játékok kötik le leginkább a gyerekek érdeklődését. A társválasztás mellett, különbözik a két csoport szerkezete is. A fiúcsoportokban kiválasztanak egy vezetőt, aki irányít és utasításokkal látja el a többieket, ellenben a lányokkal, ahol közös döntések születnek, náluk nincsen vezető. Rávilágítást kapunk a könyvét olvasva arra, hogyha a gyermek rossz társaságba kerül, ahová nem tud beilleszkedni, vagy kirekesztik a többiek, tehát elutasítást kap, gyakran deviáns magatartást mutat. Mindezek mellett az értelmi fejlődés bemutatása is leginkább az ő információira támaszkodik (Geréb, 1981). Cole volt az, akinek a könyve segítségével bemutattam a kisiskoláskor általános jellemvonásait, a tanulás, az érzelmek, az emlékezet, a gondolkodás és a külső megjelenés tekintetében (Cole, 2003).

A második fejezet pedig leginkább Hegyiné Gabriella szakirodalmára támaszkodik, hiszen a család fogalmának a bemutatásánál az ő írásai voltak segítségemre. Információi tükrözik és hűen bemutatják a család funkcióit és feladatait. A szülő-gyerek kapcsolat fontosságát és kiegyensúlyozottságát nagyban befolyásolja az, hogy milyen a

kommunikációjuk egymás között, mennyire nyitottak, illetve a bizalom terén hogyan fordulnak egymáshoz a felek (Hegyiné, 2003). Neményi Mária a család definiálásában nyújtott támpontokat. Hajduska Marianna a gyermek és a szülő közös tevékenységeire mutatott rá, vagyis fontos és elengedhetetlen, hogy egymással kapcsolatban legyenek, közös játékokat, programokat tervezzenek, ahol kikapcsolódhatnak, ezek mellett pedig együtt tölthetik a minőségi idejüket (Hajduska, 2008). Horváth György a beszéd sajátosságait és annak fejlődését támasztotta alá a szakirodalma segítségével.

A kitűzött célt sikerült elérni, hiszen bemutatásra kerültek a kisiskoláskor sajátosságai, a dolgozat a felsorakoztatott definíciókkal támasztotta alá a család fogalmát, valamint a kutatás segítségével nyújtott, hogy meg tudjam állapítani, miként formálja a családkép alakulását és tudatosítását a nevelési stílus. A vizsgálat előtt felállított hipotéziseket sikerült bebizonyítani. A gyerekek és a pedagógusok válaszai is azt tükrözték, hogy a családi értékek mennyire lényegesek és elengedhetetlenek a gyermek fejlődésében. A második hipotézisem, miszerint a szülők megfelelő módszereket alkalmaznak a nevelés során megcáfolásra került. Az adatok alapján a szülők nem minden esetben használnak megfelelő nevelési módszert. Hol túlféltik, hol túl szigorúak, hol pedig magas elvárásokat állítanak fel a gyermeknek, amelyeknek eredménye a szorongás és az önértékelés romlása lesz. Másrészt pedig, amit átélnek, az mintául szolgál számukra, s ehhez próbálják hasonlítani a családképet, hiszen ez természetes számukra, s nem gondolják azt, hogy a fejlődésük tekintetében ez negatív hatásokkal jár. Vagyis bebizonyosodott, hogy a családkép negatív vagy pozitív irányba történő tudatosítását befolyásolja a szülői attitűd.

I. A KISISKOLÁSKOR ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

A kisiskoláskor a 6-10 éves életszakaszt foglalja magába. A gyermek ebben az időszakban iskolaköteles s az általános iskola alsó osztályában tanul. Személyisége fejlődik, gondolkodása pedig széleskörűvé válik. Az iskolának fontos szerepe van a gyermek életében. Az itt eltöltött idő meghatározhatja a sorsát, mivel sikerek és sikertelenségek egyaránt előfordulnak az iskolai évek alatt. Érhetik olyan csalódások is a gyermeket, amelyek olyannyira negatívak, hogy az önbizalom lecsökkentését idézik elő: rossz házi feladat megoldása miatti gúnyolás a többiek részéről vagy például egy rossz jegy. Míg az óvodáskorban a viselkedését, hozzáállását és magatartását az óvodai életkörülmények befolyásolták, az iskolába lépve már az ott uralkodó körülmények válnak irányadóvá, hiszen alkalmazkodnia kell az új légkörhöz és együtt kell működnie osztálytársaival (Cole–Cole, 2003).

Charlotte Bühler az iskoláskoron belül két szakaszt különböztetett meg. Az első szakasz a naiv realizmus nevet kapta abból kifolyólag, hogy a gyermek figyelme a valóságra irányul. A második szakasz a reflektív realizmus, mivel a gyermek a valóság hatására válaszreakciót ad és megjelenik a kritikai szemlélete a világról. Mindkét szakaszra jellemző a nagyfokú mozgásszükséglet, a pszichikus funkcióknak az elkülönülése, valamint a fejlődő személyiség integrációja. A kor hangulatára jellemzők az erős érzelmek. A gyermek törekedik arra, hogy cselekvése pozitív megerősítést kapjon, fontos számára a sikerélmény elérése. Vállalkozó szellemű és életvidám. Szeretné kipróbálni magát, s nem fél az új kihívásokkal szembenézni (Geréb, 1981).

Az iskolába lépéssel a gyermek életében új időszak veszi kezdetét. Olyan élményeket ajándékoz számára az intézményben eltöltött idő, amelyekre szívesen fog emlékezni akár több év elteltével is. Az önfeledt, szabálytalan játékot, amely nagyban hozzájárul a személyiség fejlődéséhez, felváltja az iskolai tanulás. Megjelenik az életében a tanulói közösség és az, hogy kötelezettségei vannak, amelyeknek eleget kell tennie (Geréb, 1981). Meghatározott időben kell felkelnie, nem szabad elkésnie az iskolából, együtt kell dolgoznia az osztálytársaival, teljesítenie kell a tanár által kiszabott feladatokat. Szülei és családtagjai nyomon követik tanulását és kötelességteljesítését. Felelősséget kezd érezni a tetteiért, figyel társaira, fegyelmezi önmagát és szervezett tevékenységekben vesz részt (Füle, 1984).

1.1 A testi fejlődés sajátosságai

A kisiskolás rendkívül aktív. Nem szeret egyhelyben sokáig ülni, így energiáját sajátos viselkedési formában vezeti le: izog-mozog, beszélget, járkál, húzogatja a másik haját. Azonban, hamar kimerül, így fontos helyet foglal el az életében a pihenés (Tóth, 2000).

A fejlődés során változásokon megy keresztül, s ezeknek a fejlődési különbségeknek a jelei láthatóvá válnak a testén. A legmeghatározóbb a test súlyának, magasságának és természetének átalakulása (Geréb, 1981). Egy átlagos (6-7 éves) kisiskolás magassága mintegy 150 centiméter, a súlyuk pedig megközelíti a 45 kilót (Cole-Cole, 1997). A gyermekkori formát felváltja az iskolás, fejlett testalkat. A fejhez viszonyítva növekszenek az alsó végtagok is. Az arc elveszíti az eddigi gyermekes jellegét és karakterizálódni kezd. Megváltozik az egyenes törzs, kialakul az élettani görbület, az ágyéki szakasz homorúvá válik, a háti rész pedig domborúvá. A vállak szélesebbek lesznek, visszafejlődik a kisgyermekkori pocak. Az alkat fejlődésében fontos szerepe van a csontrendszer fejlődésének: a gyermek csontozata hajlékony, könnyen deformálódhat, így a testtartása fokozott figyelmet igényel. A fejlődés tekintetében fontos jellemző az agy súlya. A homloklebeny hozzájárul az értelmi funkciók fejlődéséhez (Geréb, 1981).

Hatéves korra a mozgás tekintetében eléri azt a szintet, hogy bármilyen tevékenységet képesek lesznek elvégezni. Javul az izmok koordinációjának a képessége és az egyensúlyérzék. A 6-10 éves gyermeknek jelentős mozgásigénye van, leginkább a fizikai játékok kötik le az érdeklődésüket. Kedvelt tevékenységei közé sorolhatók a labdajátékok, a biciklizés és a görkoresolya. A lányok ebben az időszakban pár kilóval nehezebbek a fiúknál. A fiúknál azonban megfigyelhető az erős láb és a jobb koordináció (Vajda, 1999).

1.2 A beszéd sajátosságai

A beszéd a kapcsolatteremtés folyamata, amely során érdekeket, véleményeket viszünk színre és kapcsolatba kerülünk más emberekkel. Amikor a tanuló beszámol valamiről, akár a családtagjainak vagy a pedagógusnak az iskolában, alapul kell vennie meglévő szókincsét. Meg kell tanulnia azt, hogy szóban és írásban is fontos az önkifejezés. Az óvodás szabadon és kötetlenül fogalmaz, azonban a gyermek iskolába lépését követően jellemző lesz a kifejezések, szavak keresése, az akadozó beszéd megjelenése (Horváth, 2016). Hiszen, a tanító már nemcsak a beszéd tartalmát figyeli, hanem annak formáját is nyomon követi. Az iskola kezdetén még egyszerű mondatokban fejezi ki a gyermek a

gondolatait, azonban az idő elteltével bővül a bővítmények tárháza és felhasználása. Ahogyan növekedik az életkor, annál magasabb szintű alárendelt mondatok is megjelennek a beszédben. A gyermek meg tanul olvasni, gazdagodik a szókincse, amely segítségével javul a kommunikációja a társas kapcsolatok terén. Különböző műfajú könyveket tanulmányoz, hiszen kibővül a világról való látása is, és érdeklődni kezd eddig fel nem fedezett dolgok irányába (Geréb,1981).

A hangok nem különülnek el a beszélt nyelvben, ezért az olvasás megtanítását azzal a gyakorlattal kezdik, hogy a gyermeknek ki kell kopognia a hallott hangok mennyiségét, így könnyebben sajátítja el a szótagokat. A betűk nevének a megtanítása elősegíti azt, hogy könnyebben megértse a betűk és a hangok kapcsolatát. A hangok megkülönböztetésének a képessége szerepet játszik abban, hogy elsajátítsa és megtanulja az olvasás fortélyait. A versek és a mondókák hozzájárulnak ehhez a folyamathoz, mivel könnyebben tanulhatók a ritmusosságuknak köszönhetően (Vajda, 1999).

1.2.1 Az értelmi fejlődés

A gyermek gondolkodásmódját tekintve a hetedik-nyolcadik életévtől kezdve, csökken a fantázia szerepe. Gondolkodásában leginkább az elsődleges helyet a szabályokhoz való ragaszkodás foglalja el, azonban a valóság jelentősége sem szorul háttérbe. Jean Piaget ezt a gondolkodásmódot konkrét műveleti gondolkodásnak nevezi azért, mert a kisiskolás ebben az időszakban már nem téveszti össze a keskenyebb, magasabb, homorú vagy esetleg domború tárgyakat, hanem különbséget tud tenni közöttük (Vajda, 1999). Ebben a korszakban jelentős helyet foglal el a gyermek életében a tanulás. Sokkal nagyobb benne a késztetés a szóbeli felelésre. Gyakran akkor is jelentkeznek a tanár által feltett kérdés megválaszolására, ha nem is tudja a helyes választ. A szabályokhoz való merev ragaszkodásból kifolyólag, hajlamos az osztálytársaira árulkodni. Szívesen elmondja a pedagógusnak, ha valaki olyan cselekvést követett el, amely megszegi az iskola szabályzatát. Ez általában azért történik, mert a gyermeket motiválja a féltékenység a másikkal szemben, vagy egyszerűen szeretné elnyerni a tanár figyelmét. Fontos, hogy ilyenkor a pedagógus jól kezelje a helyzetet (Tóth, 2000).

Az emlékezet fontos szerepet tölt be a gyermek életében. Ameddig a szülők vagy más rokonok társaságában van, addig viselkedését irányítani lehet. Amikor azonban már a gyermek iskolás lesz, egyedül kell az utasításokat végrehajtania (Cole-Cole, 1997). Mivel az iskolában tölti el a napja legtöbb idejét, így a tanulás áll cselekvése középpontjába, amely során emlékeznie kell a tananyagra, meg kell jegyeznie és el kell sajátítania azt,

hiszen ettől függ osztályfőnöke elismerése. Emlékezetét a fejlődő személyiségének az érdekei és szükségletei határozzák meg: azokra a benyomásokra emlékszik a legjobban, amelyek kapcsolatban állnak ezekkel a belső tényezőkkel. Az elvont tartalmak irányában való haladás fokozatosan alakul ki, mivel a kisiskolás először a tárgyi dolgokra, konkrét tartalmú szavakra emlékezik. Az érzelmek igen nagy szerepet játszanak abban, hogy a diák milyen gyorsan sajátítja el és idézi fel a tananyagot. Még nem tudja elkülöníteni a lényegest a lényegtelentől, még nem tudja kiemelni a tananyag fontos részeit, nem törekszik arra, hogy először megértse az olvasottakat, hanem azonnal a bevéséssel kezdi a tanulást (N. Kollár – Szabó, 2004).

A valóság kibontakozása a képzelet fejlődésében is érvényesül. A képzelet működésének tipikus formáihoz sorolhatóak a mesék, a rajzolás és a játékok. Az iskolai foglalkozások tartalmazzák az egyes formákat, s ez által a gyermek képzeletének a fejlesztését is elősegítik. Az újra alkotó képzelet fejlődik leginkább ebben az életkorban. Ez fontos feltétele a tanulásnak, hiszen több dolgot kell elképzelnie, amit az óra folyamán például nem sikerül a tanítónak szemléltetnie. A fantázia segíti a gyermeket abban, hogy egyes olvasmányokat megteremtse a képzeletében, s ez által megértse annak a mondanivalóját (Geréb, 1981).

Amikor a tanuló a konkrét műveleti gondolkodást kezdi alkalmazni, képessé válik arra, hogy sorba rendezzen és gondolatban összekapcsoljon tárgyakat és fogalmakat. A kisgyermek fizikailag képes tárgyakat manipulálni, azonban mentálisan nem. A 8 évesekre jellemző, hogy el tudják képzelni, hogy mi történne egyes tárgyakkal, ha átalakítanák őket és tisztában vannak azzal is, miként lenne visszafordítható a folyamat. Ahogyan az iskoláskorba lépnek a gyermekek, úgy alakulnak át logikai alapjaik. Képesek lesznek tudatosítani azt, hogy a tárgyak hiába eltérő formájúak vagy mennyiségük más, akkor is ugyanazok maradnak. Gondolkodásuk sokkal rugalmasabbá válik, egy fellépő probléma esetén pedig képesek többféle lehetőséget átgondolni a konfliktus megoldása érdekében (Cole-Cole, 1997). A decentrálas szintén jellemző folyamata ennek az életkornak. A fogalom azt jelenti, hogy a gyermek már képes egy tárgy többféle tulajdonságát egyszerre figyelembe venni és kategóriákba rendezni (Mérei–Binét, 1993). Előtérbe kerül a lényeges tárgyi jegyek felismerése. Ebben szinte minden gondolati művelet szerepet játszik, mégis a legfontosabb szerepe az analízisnek és a szintézisnek tulajdonítható. Az absztrakció segítségével tudja a kisiskolás elválasztani a lényegest a lényegtelentől, ami a fogalomalkotásban és az iskolai anyag átvételében a legfontosabb tényező. Azokra az anyagokra figyel a gyermek a leginkább oda, amelyek egységet képeznek. A mozgásos

órák kedveznek a figyelmének, hiszen aktivitását és mozgásszükségletét elősegítik és kibontakoztatják. Fejlődik a figyelem terjedelme. A felnőtt 5-6 dolgot tud észlelni, míg az iskolás csupán kettőt-hármat ragad meg. Olyannyira fontos helyet foglal el az életében a játék, hogy a tevékenységre órákon át összpontosít. Ebben a korban érdeklik a gyermeket a tárgyak és állatok, legfőképpen pedig a mozgás, ami mindennapi létszükséglete és korának jellemzője. Mindent szeretne megismerni és kipróbálni. Egyaránt kedveli az olvasást és a számolást. Azonban, ezek differenciálódni kezdenek, amelyeket az befolyásol a legjobban, hogy egyes cselekvésekért sikerélményük vagy sikertelenségük származott (Geréb, 1981).

1.2.2 A kisiskolások társas és érzelmi jellemzői

A gyermek eddig csak szüleivel és rokonaival került kapcsolatba, az iskolába lépés azonban elősegíti a társas kapcsolatok kialakulását. Gyerektársak kerülnek előtérbe, akikkel a kisiskolás jól érzi magát és szívesen eltölti az időt. Az órák utáni szünetekben közösen játszanak az udvaron, közösen ebédelnek, amik közelebb hozzák őket egymáshoz. Egy idő után rivális társat látnak egymásban, próbálja az egyik legyőzni a másikat, kiemelkedni a többiek közül feladatok megoldásában, játékok gyors elsajátításában és akár felelés formájában. Ez leginkább arra irányul, hogy a tanító dicsérő szavát és elismerését elérje (Mérei-Binét, 1993).

Jelentős különbség mutatkozik a két nem társválasztása között. A lányok csoportosulására jellemző legalább két barátnő, akikkel szoros kapcsolatot ápolnak, elmondják egymásnak a titkaikat, hiszen bizalmi kapcsolatban állnak, így megbíznak egymásban. Szívesen végzik ugyanazt a hobbit vagy tevékenységet, tehát megegyeznek az érdeklődési köreik. Közösen sétálnak, ebédelnek, a szoros kapcsolatuk pedig feltűnik a többieknek. Nehezen fogadnak be új tagokat abból kifolyólag, hogy bizalmatlanok, míg a fiúk könnyen barátkoznak és ismerkednek. A lányok számára fontos a kölcsönösség, a viszonzás, az őszinteség, a nyitottság és az elfogadás. Nehezen bocsátanak meg, ha konfliktusba kerülnek egymással, és esetleg egyikük megsérti a másikat (Tóth, 2000).

A társválasztás mellett, különbözik a két csoport szerkezete is. A fiúcsoportokban választanak egy vezetőt, aki irányít és kiadja az utasításokat, amelyeket a többieknek el kell végezniük. Felnéznek a vezetőre, akitől egy kicsit tartanak is, mivel nemhiába, pont ő lett a csoport feje. Fontosnak tartják a vezető által alkotott szabályok betartását. A lányoknál azonban más a helyzet, ők együttesen döntenek a felmerülő kérdésekről, náluk nincsen vezető. Közösen szavaznak, náluk a kölcsönös döntéshozás dominál. Gyakran előfordul, hogy a gyermek népszerű vagy épp ellenkezőleg, alacsony státuszú, vagy

anyagilag különbözik a többiektől, mégis nincsen egyetlen olyan barátja sem, akire számíthat, és akiben megbízhat. Ezért sokszor az ilyen gyermekek önbecsülése leromlik, nem közelednek másokhoz, magukba zárkóznak, vagy épp ellenkezőleg, mert olyan deviáns csoportokhoz kezdenek szegődni, akik teljesen a negatív irányba kezdik elvinni a fiatalt. Nem segítenek rajta, vagy meghallgatnák a problémáit, hanem inkább rossz tevékenységekre készítetik őt. A magatartása teljesen normaszegővé válik, ezért az iskolai aktivitása is romlik. Rossz jegyeket visz haza, nem jön ki a társával, sőt a szüleit is eltaszítja magától. Amikor a gyermeknek az iskolában nincsenek barátai, senkihez sem tud fordulni, ha gondja van, közeledése ellenére pedig elutasítást kap, gyakran vezethet ahhoz, hogy deviáns csoportokhoz fog szegődni vagy kirekesztetté válik. Ezek a diákok nem ismerik be azt, hogy beilleszkedési és kapcsolatteremtési nehézségekkel küzdenek. Nem szívesen mondják el senkinek a problémáikat, inkább magukba zárkóznak és mindenkit kizárnak (Vajda, 1999).

A kisiskolás érzelmeire a vidámság és a boldogság jellemző. Örül annak, hogy iskolába járhat, szívesen tanul és készül az órákra. Az osztálytársaival boldogan játszik, a szomorúság pedig messze áll a mindennapjaitól. Nincsenek gondjai, nem terheli semmi, csupán tanulnia kell és iskolába járnia (N. Kollár – Szabó, 2004). Tartós érzelmekkel még nem rendelkezik, az iskoladöntő szerepet játszik a fejlődésben, hiszen ott tapasztalja meg azt, milyen együtt lenni minden nap társaival, milyen tanulni és megfelelni a tanár által elvárt szabályoknak. Megismerkedik a sikerrel, a kudarccal, megtanulja, hogy el kell végeznie a rá bízott feladatokat. Az iskolából hazaérve el kell készítenie a házi feladatot, meg kell tanulnia a feladott verset, szöveget, tehát meg kell felelnie az elvárásoknak. Mindezek mellett megtapasztalja azt, hogy milyen közösségben élni. Nem csak ő van már a középpontban, mint ahogyan eddig megszokta az otthoni környezetében, hanem már másokkal is kapcsolatba kell kerülnie és alkalmazkodnia. Az egykorú csoportokban megtanulja, hogy vállalnia kell a felelősséget tetteiért, amiért szégyen vagy elismerés lesz a jutalma. Meg kell tanulnia, hogyha rossz dolgot követ el, például eltör egy vázát az osztályterembe, azt nem foghatja más nyakára, hanem be kell vallania az igazat, és vállalnia kell a felelősségét tetteiért. A kisiskolást őszinte lelkesedés jellemzi az órákon, ahol megmutathatja tehetségét a feladatok kivitelezése során. Szívesen segít a tanárnőnek akár díszítések elkészítésében, aktív a munka és rajzórán, tehát amiben örömet leli, azt szívesen végzi. Nemcsak önállóan szereti ezeket a tevékenységeket, hanem csoportosan a barátaival is. Akár szünetben együtt rajzolnak, vagy a napközi alkalmával közösen alkotnak valamit (Geréb, 1981).

II. A CSALÁD FOGALMA. CSALÁDKÉP ÉS CSALÁDIDEÁL

Mindannyian érzelmeket tulajdonítunk ahhoz a családhoz, amelytől nevelést, szeretetet és figyelmet kaptunk (Bodonyi–Busi, 2006). Itt nőttünk fel, a szüleink voltak azok, akik megtanították számunkra azokat a hétköznapi cselekvéseket, amelyek nélkül az életünk elképzelhetetlen lenne. Ők mutattak példát arra vonatkozóan, hogy milyen jó szülőnek lenni, milyen szeretni és boldognak lenni. Az emberek többségében elérő vélemények alakulnak ki a fogalom hallatára, hiszen nem egyformán gondolunk vissza gyermekéveinkre. Vannak, akik negatív emlékeket tudnak felidézni a családban töltött időről, ellenben azokkal az egyénnel, akik szívesen mesélnek arról az időszakról, amelyet ott, együtt, és szeretetteljesen töltöttek el a családtagok mellett.

Többen is meghatározták a család fogalmát, azonban mindenki más tényezőre helyezte a hangsúlyt. Ernest W. Burgess a családtagok közötti interakciót tartotta az egyik alapelemének a család meghatározásában. Kijelentését további tanulmányozások után kibővítette azokkal a sajátosságokkal, amelyek a családot más embercsoportoktól megkülönböztetik. A definíció a következő lényeges tényezőket foglalja magába: a család olyan emberekből áll, akiknek a kapcsolatát a házasságkötés, vérségi kapcsolat vagy örökbefogadás hozza létre; a személyek egy házban élnek, a háztartást közösen tartják fent; a tagok pedig egy közös kultúrát képviselnek, amely egy nagyobb társadalmi egységnek a kultúrájából származik (Cseh, 1979). Kulcsár Kálmán szintén meghatározta a fogalom jelentését. Nála a férfi és a női szerepe kap fontos helyet: a család egy kiscsoport, amely azt jelenti, hogy együtt él a férfi és a nő, valamint az ők rokonaik. A tagok kapcsolatát pedig a vérségi kötelék határozza meg (Neményi, 1988). Buda Béla a szülők vezető tevékenységét vette alapul a definiáláskor: a család kettős vezetésű csoport, ahol az édesanya az érzelmekért felelős, feladatai közé sorolható ezen kívül a harmónia fenntartása és az emóciók megőrzése; az édesapa pedig a vezető személye a családnak. Az emberi társadalom legfontosabb és elsődleges csoportja- a család. A XXI. században a legelterjedtebb a nukleáris család, amelyben az édesapa, édesanya és a gyermekek foglalnak helyet. A tagokat egymáshoz szoros érzelmek fűzik, a gyermek fontos helyet foglal el a szülők életében. Létezik olyan közösség, ahol a szülőknél és a gyermekeken kívül a család életében más rokonok is szerepet kapnak, ők szintén ki veszik a részüket a háztartás fenntartásában. Ilyen rokonok a dédszülők vagy a nagyszülők. Az említett családtípust kiterjesztettnek nevezzük. Matrilokális a család, ha a feleség szüleivel él

együtt az újdonsült házaspár, patrilokális pedig abban az esetben, ha a férj szüleivel élnek közvetlen közösségben vagy együtt (Hegyiné, 2003).

Mindannyiunk számára fontos a család. Az itt eltöltött idő alatt tanuljuk meg azt, milyen családban élni és megtapasztaljuk szüleink gondviselő munkáját és szeretetüket (Kozma, 2001; Veczkó, 2007). Amikor egy gyermek érkezik a családba, felborul az eddigi élet, hiszen mindent hozzá kell alakítani. Lényeges, hogy a párok egymást megértve, közösen és szeretetben neveljék az új családtagot. Az a legfontosabb a gyermek számára, ha érzi, hogy szülei szeretik őt. Nekik sem könnyű ez az időszak, akadhatnak krízisek, fokozódhatnak a veszekedések a felborult egyensúly miatt, de ha ezeket nem tudják megoldani, akkor a fokozott viták káros hatással fognak járni rájuk, illetve a gyermek fejlődésére is egyaránt. Az új körülmény pozitív érzéseket ajándékoz a párnak, a gyermek egy valódi kincs az életükbe (Kovács-Kékes, 2016). A család egy rendszer, amelyben a tagok egymásra kölcsönös hatást gyakorolnak: a gyerek elsajátítja azokat a viselkedési mintákat, amelyeket látott és tapasztalt a szülők részéről, ezzel egyidejűleg, az édesapa és az édesanya pedig megtanulja a szülői szerepüket alkalmazni és beépíteni a mindennapjaikba (Kozma, 2001). Ahogyan egyre okosabb és fejlettebb lesz, úgy tudatosul benne, milyen közegnek is a részese. Figyelemmel követi a viselkedéseket, s mivel már ő is régóta tagja a családi életnek, így már kialakult benne egyfajta családkép. Tudja, hogy van édesapja és édesanyja, akik szeretik, vigyáznak rá, megvédik minden bajtól (Nádasi, 2006). A hiteles szülői példa irányadó a gyermeknek, amely befolyásolja a személyisége fejlődését, viselkedését és kapcsolatait. A legfontosabb, hogy a szülők bízzanak saját magukban. Higgyék el, hogy jól nevelik a gyermeküket, s mindent, amit csak tudnak, tegyenek meg értük. Fontos a szülői kötelezettségeknek való megfelelés. Vegyenek részt a szülői értekezleteken, fogadóórákon. Amikor gyermekük fellépésre készül, menjenek el a próbákra és majd a műsorra. Ha konfliktus adódik az iskolában, segítsék a gyermeket annak a megoldásában. Mutassák meg, hogy mennyire büszkék rá, és hogy nagyon szeretik őt (Bettelheim, 1994). Amikor a gyermek később szintén szülővé válik, a saját gyermekkorára fog visszaemlékezni, s ha a szülők megfelelő példát mutattak előtte, ő követi ezt a mintát (Hegyiné, 2003).

Ellenben, az a kisiskolás, aki szüleitől azt látta, hogy folyamatosan züllött és káros szenvedélyekkel élte a mindennapokat, annak a családról való elképzelése rossz és hiányos. A családon belüli agresszió és bántalmazás sem idegen tényezője a negatív családkép tudatosításának. Vannak családapák, akik olyan személyiséggel rendelkeznek, hogy könnyen dühbe gurulnak, amelynek következtében agressziót mutatnak a család felé.

Veszekednek feleségükkel, rokonaikkal, illetve gyermekükkel. Nem tudják megbeszélni a problémájukat senkivel sem, minden és mindenki zavarja őket. A kezükbe kerülő tárgyakat dobálják, széttörik, mindezek mellett pedig bántalmazzák szeretteiket. Ha konfliktusba kerülnek párjukkal, nem tudják türtőztetni magukat, ilyenkor pedig levezetik máson a feszültségüket, megütik a társukat, vagy gyermeküket. Ebből kifolyólag a családi boldog hangulatot felváltja a rettegés. A gyermek félve érkezik haza az iskolából, tart attól, hogy édesapját milyen hangulatban fogja találni, hiszen megtapasztalta azt, hogy a felelős mindig ő, vagy pedig az édesanyja lesz. A feleség szintén fél attól, hogy a munkából hazaérve, mi várja otthon. A kisiskolás nehezen koncentrál az órákon, szívesebben van az oktatási intézményben, mint otthon. Folyton szomorú, fáradt, szemei ki vannak sírva. Fél beszélni arról, hogy miben él, és mikén kell keresztülmennie nap, mint nap. Próbálják az ideális család képet mutatni a társadalom többi tagjai felé, azonban ez nagyon nehéz feladat, ami rengeteg erőt igényel, s ez hosszú távon nem megoldás a problémára (Nádasi, 2006). Vannak olyan családok, ahol a szülők elutasítóak és ridegek a gyermekkel. Nem adnak olyan mennyiségű szeretetet, amennyit kellene, vagy ennél rosszabb helyzet, hogy teljes mértékben elutasítják gyermekük közeledését. Nem beszélgetnek egymással például az iskolában fellépő problémákról, esetleg érzéseikről, tapasztalatukról, vagy csupán egy hétköznapi napjukról. A gyermekben pedig az tudatosul, hogy nem számíthat szüleiére, csak önmagára (Ginott, 1977).

2.1 A család funkciói és feladatai

A család számtalan feladatért és funkcióért felel. A legfontosabbak a következők:

termelési funkció: a szülők munkát vállalnak annak érdekében, hogy jövedelemhez jussanak, amely segítséget nyújt a gyermek ellátásában és a háztartás fenntartásában. Vannak természetesen olyan családok is, akik saját maguk állítják elő a javak egy részét. Például mezőgazdasággal foglalkoznak, és azt viszik piacra, amelyből kereset származik.

családtagokat irányító, ellenőrző funkció: a gyermekek nevelésére, fejlesztésére irányuló funkció.

szabad idő eltöltését irányító funkció: a szülők maguk osztják be idejüket a munkaidő végezetével. Lényeges, hogy a szabad idő eltöltésekor jusson idő a gyermekekre is (Füle, 1984).

gazdasági funkció: ide tartozik a család fogyasztása (étel, víz, energia) és az anyagi szükségleteknek a kielégítése.

reprodukciós funkció: a legfontosabb funkciók egyike, hiszen a társadalom utánpótlásáról való gondoskodást foglalja magába. Amikor egy pár házasságot köt és gyermeket vállal, ezt a funkciót viszi tovább, mivel gondoskodnak közösen az újszülöttről, ellátják, ezáltal megőrzik a társadalom fennmaradását.

a felnőttek pszichés védelméért felelős funkció: sok nyomás éri a felnőtteket akár a munkahelyen vagy a családban, az ezekkel való megküzdés pedig nem egyszerű feladat. A családtagok közötti erős érzelmi kapcsolatok segítenek abban, hogy a felnőttek megbirkózzanak a lelki nyomások sokaságával. A szeretet, a bizalom, a viszonzás és a hűség tartja össze a családot (Hegyiné, 2003).

a gyermekek szocializációs funkciója: ennek során a gyermekek elsajátítják azokat a vonásokat, mintákat, amelyeket a családban láttak és tapasztaltak (Schadt, 2000). Konfliktust okozhat a gyermek életében, ha meg kell felelnie azoknak az elvárásoknak, amelyeket az otthoni környezet állít fel. Megnehezíti a megfelelést, ha a gyermeknek más a személyisége vagy az adottságai (Keményné, 2002).

A gyermekvállalás magába foglalja a gondozás feladatát. A szülők kötelességét képezi, hogy ellátják a gyermeket, kielégítsék szükségleteit. Úgy neveljék, hogy érezze azt, hogy apjára és anyjára bármikor számíthat. A gyermeknek nagyon fontos a testi közelség, valamint a szeretetteljes nevelés. Az édesanya felelős azért, hogy biztassa őt a külvilág felfedezésére, s ez csak úgy történhet meg problémamentesen, ha maga a gyermek megbízik az édesanyjában, hiszen, ha ez nincsen meg, akkor a világ felé való közeledését idegennek és bizonytalanak fogja érezni. A szeretetre és a szeretetben való nevelés alappillére a családi életnek. Amikor ilyen környezetben növekedik a gyermek és látja azt, hogy édesapja mennyire szereti az édesanyját, akkor azonosulni fog a látott mintával. Nagyon lényeges, hogy a személyisége fejlődésének az első érzelme ne a harag vagy a gyűlölet legyen, hiszen ez meghatározza a későbbi viselkedését és kapcsolatait. A szülőknek a feladata, hogy mintát mutassanak neki (Zsolnai, 2001).

A kommunikáció elengedhetetlen része a társas kapcsolatok kialakításának. A gyermekkel beszélgetni kell. Érdeklődni arról, mit érez, mit gondol, vagy mit szeretne. Ha a szülők elhanyagolják a társalgást, a gyermek magányossá válik és ez akár az iskolai teljesítményében is leépülést eredményezhet (Madácsi, 2002).

2.2 A gyermek - szülők kapcsolatának fontossága

A család elsődleges szerepet tölt be a gyermek szocializációjában, s ez a funkció többszintű. Egyrészt biztonságot nyújt számára, másrészt ellátja azokkal a feltételekkel,

amelyek fontosak a fejlődéséhez és az éréséhez. Hiszen otthon sajátítja el a normákat, a mintákat és a viselkedést. A sikeres alkalmazkodást nagyban meghatározza az, miként rendszerezi a kapott információkat a gyerek. Tehát, a családnak, vagyis a szülőknek, nagyszülőknek nagy szerepük van abban, hogy a kisiskolás milyen értékek, normák kivitelezését viszi véghez, vagyis milyen képet alkot a világról. Ezek ugyanis észrevétlenül történnek, és a viselkedést befolyásolják. Az egyén ilyenkor eldönti, hogy mi számít és fontos neki, illetve mi nem. Az önértékelésnek, és az identitásnak a legfőbb forrása szintén – a család. A családtagok hatnak egymásra, mindezek mellett pedig bírálják is egymást. Véleményt mondanak a másikról, tanácsokat adnak, amit vagy megfogadunk, vagy nem. A család érzelmi támogatást is nyújt, ezért is lehetséges, hogy a nehéz krízishelyzeteket fel tudjuk dolgozni, mivel a tagok akár a nehéz helyzetekben is társul szolgálnak számunkra. Pihenést, kikapcsolódást, támaszt és egyensúlyt biztosít. A szocializációs funkció csak akkor fog megfelelően működni, ha a tagok között a kapcsolat bizalmi, nyitott és kiegyensúlyozott. A generációk közötti kapcsolatok megfelelően legyenek kiépítve, és működőek is legyenek. A család úgy alkalmazkodjon, hogy közbe ne veszítsen az értékeiből (Nádasi, 2006).

A családban az érzelmi kötődések megalapozója a szülők közötti kapcsolat, amelynek, erősnek, bizalminak, kölcsönösnek kell lennie. Az édesapa és az édesanya azok a személyek, akik felnevelik, és például szolgálnak a felnövekedő csöppségnek. Az édesanya a gyermek életében az a személy, akinek az életét köszönheti. Kiskorától fogva szeretetteljesen neveli, gondozza és ápolja. Megvédi bármitől, hiszen szoros kötelék van köztük között. Felkészíti az óvodára, azt követően pedig az iskolába lépésre. Gondoskodik gyermekéről, elviszi az iskolába, segít a házi feladat megoldásában, meleg és közeli kapcsolatot fenntartva vele, amit ő ragaszkodással és szeretettel viszonz. Az anyalánya kapcsolat kiegyensúlyozottsága döntő szerepet játszik a későbbi kapcsolatok megfelelő kialakításában. Hiszen, ha a gyermek nincs megfelelő példával ellátva afelől, miként teremtsen barátságos kapcsolatot az édesanyjával, akkor az ismeretlen gyerekek felé közeledése az oktatási intézményben sem fog problémamentes kivitelezésre kerülni. Ahogyan az anya viselkedik otthon a gyermekkel, az például szolgál neki, hiszen azt a magatartást és viselkedést, ő viszi tovább és alkalmazza. A kiegyensúlyozott anya-gyerek kapcsolatnak a fő feltételke a harmonikus fejlődés. Itt nem feltétlenül az számít, hogy a vérszerinti édesanya-e, hanem az állandóság. Legyen valaki, aki gondozza, neveli és ápolja őt, aki bevezeti a világ rejtelseibe, ezáltal pedig alakítja az énképét (Bettelheim, 1994). Az édesapa a fia számára példaként szolgál a későbbi vonások kialakulásáért. Sok

időt töltenek együtt, a gyermek sajátos módon segíteni próbál édesapjának, amiben csak tud, az erőviszonyainak megfelelően. A közösen eltöltött idő szerepet játszik a szoros apa-fiú kapcsolat kialakulásában. A kettőjük közötti kapcsolat lehet természetesen intim és erős, mivel nagyon szeretnék a gyermekek apjukra hasonlítani, ami a későbbi személyiségfejlődésbe alappilléreül szolgál. Nagyon fontos az, hogy mennyire törődik az apa fiával, illetve milyen a kettőjük közötti kapcsolat. Ha nem megfelelő, akkor azt a gyermek viszi tovább, és majd negatívumként beépíti a másokkal való kapcsolatába. Az édesapa jelenléte döntő szereppel bír, hiszen ezáltal látják meg a gyerekek, hogy mik a különbségek a két nem között, illetve látják azt is, hogy mi az apa szerepe. Sokszor a munka miatt hanyagolják el egymást, mert a családfő későn ér haza, olyankor pedig már fáradt, és inkább lefekszik, minthogy a kisgyermekével foglalkozzon (Hegyiné, 2003).

A házassági konfliktusok, nehézségek nem idegen tényezők a családi élet során. Ezek nagyban befolyásolják a gyermekkel való viszonyt. Hiszen a hangsúly minden nap a veszekedésre esik, a gyermekkel való foglalkozás és idő a háttérbe szorul, így semmi törődést nem kap szüleitől. Visszaesés mutatkozik az iskolai teljesítményében, nem tartja a kapcsolatot a barátaival, a szüleivel való kommunikációja elhidegedik. Édesapja és édesanyja pedig értelmetlenül fordulnak a változáshoz, és keresik az elidegenedés okát (Vajda–Kósa, 2005).

A szülővé válás előtt mindenki álmodozik arról, hogy olyan elveket fog a gyermeknevelés során alkalmazni, amelyek megfelelőek lesznek a fejlődése számára. Amikor az emberek szülők lesznek fontos, hogy a gyermek lássa azt, hogy az édesapja és édesanyja között a viszony szoros és szeretetteljes. Otthon nem veszekednek egymással, nincsen konfliktus minden apró dologból, hanem csend és nyugalom uralkodik a ház falain belül. A folytonos vita, amely erőszakba is torkollhat, olyan sebeket hagyhat a gyermek lelkében, amely megbélyegezheti a későbbi személyiségfejlődését. Az iskolai teljesítés, a kommunikáció és a barátok felé nyitás hiánya felvezethető következményként. Abban az esetben, ha a kisiskolás csupán a negatívumokat látja a családi élete során, téves elképzelései adódhatnak. A családról való vélekedésében az erőszak, a folytonos veszekedés kaphat helyet, a megbecsülés, szeretet és nyugalommal ellentétben (Ginott, 1977).

A mindennapi életből jól ismertek az olyan házasságok, ahol a partnerek között sok a vita, a gyermekneveléssel kapcsolatos témákban pedig nincs közös megegyezés. Az otthoni konfliktusok olyannyira megbélyegző hatással bírnak, hogy a gyermek családról való elképzelése negatív és hiányos, mivel az tudatosul benne, hogy ilyen egy család. Megszokottá válik számára, hogy szüle hétköznapijait csupán a veszekedés szövi át, a

szeretetet, törődést pedig nem érzékeli egyikőjük felől sem (Schadt, 2000). Azok a szülők, akik alkohol problémákkal küzdenek, nem tudják úgy tükrözni szeretetüket, gyermekük felé, hogy ő azt érezze. Életük középpontjában a mindennapi alkohol megléte áll, nem pedig a család vagy a gyermek. Ebből adódóan nem tudják ellátni szülői kötelezettségeiket, és nehezen tudják előteremteni azokat a szükségleteket, amelyek létfontosságúak, hiszen a megkeresett jövedelmet az alkohol utánpótlására költik. Nehéz anyagi körülményükből kifolyólag, a viták és veszekedések a mindennapjaik részeivé válnak. Az üvegek és maga a szülők állapotának a látványa, mély nyomokat hagy a gyermekben. Látja, hogy édesanyja és édesapja veszekszenek, rosszabb esetben pedig agresszív magatartást mutatnak. Az iskolából hazaérve, nincs, aki segítsen a házi feladat megoldásában, nincsen, aki vacsorát főzzön, vagy tiszta ruhát adjon reggelenként. A kommunikáció teljes mértékben elhidegül (Ginott, 1977).

Konfliktusok számtalan okból adódhatnak: félreértések, nézeteltérések, esetleg munkai túlterheltség. Fontos a mihamarabbi megoldásuk és megbeszélésük a másik féllel. A fentebb felsorolt három oka a konfliktusnak negatív következményekkel járhat, és előidézheti a negatív családkép kialakulását a gyermeknél, hiszen ahogyan ő az otthoni környezetben nő és fejlődik, átveszi azokat a mintázatokat, amelyeket lát, és ezeken a módokon tanulja meg a konfliktushelyzeteket kezelni (Nádasi, 2006). A szülők attitűdjei, s az ezek következtében felszínre kerülő érzéseik nagyban befolyásolják a gyermek fejlődését. Vannak, akik azokat a mintázatokat alkalmazzák a nevelés során, amelyeket ellestek szüleiktől, mások az internetről, könyvekből is alkalmaznak stílusokat (Vajda-Kósa, 2005).

2.3 Nevelési attitűdök

Minden szülő próbálja érvényesíteni a nevelés során a számára és a gyermeke számára legjobbnak tartott elveket. Kutatásomban a nevelési elveknek a bemutatására nagy hangsúlyt fektettem, hiszen szerettem volna megvizsgálni, hogy a szülők által alkalmazott stílus, mennyire mérvadó és milyen hatással van a gyermek fejlődésére, valamint a családkép pozitív vagy negatív irányba történő tudatosítására. Ezeknek az attitűdöknek a vizsgálata hosszú évtizedek óta a gyermekneveléssel kapcsolatos tudománykörök legvitatottabb és legérdekeltőbb témaköreihez tartozik (Vajda-Kósa, 2005). Először is határozzuk meg a nevelési attitűd fogalmát. Ennek definiálásakor a kutatók leginkább a szülők és a gyermek érzelmeire, a nevelés során alkalmazott eljárásokra, valamint a szülők nézeteire és elveire fókuszálnak. Egyes megközelítések szerint, pontosítva a

tanuláseméleti megközelítés szerint a nevelési attitűd nem más, mint a szülői viselkedésének az összessége (Csima et al., 2015). A XX. századra visszanyúló előzmények kiértékelése során George Holden pszichológus úgy vélte, hogy a szülői attitűdnek nagy szerepe van a társas interakciók és a gyermek fejlődésében, valamint a szülői szerep betöltéséért is hangsúlyos szerephez jut. Az érdeklődés ezek iránt olyannyira megnőtt, hogy a hetvenes évekre a vizsgálatok száma meghaladta az évi 26-ot. Az attitűdvizsgálat előzményéül az attitűdkutatások szolgáltak, amelyeknek a célja az volt, hogy meghatározzák azokat a tulajdonságokat, amelyek a szülőket megkülönböztetik egymástól. A leginkább alkalmazott módszerek a következők voltak: interjú, kérdőív és attitűdskálák. Ezeket azokban a helyzetekben alkalmazták, amikor szeretnék volna feltárni például azt, hogy a szülők milyen büntetési technikákat alkalmaznak, vagy a nevelési struktúrára voltak kíváncsiak. A kérdőívek elterjedésének tetőpontját a XX. század harmincas éveire teszik, amikor többféle kérdőívet dolgoztak ki abból a célból, hogy felderítsék a szülők által alkalmazott nevelési elvek hatását a gyermek fejlődésére.

A következőkben mérési eljárásokat és nevelési modelleket szeretnék bemutatni. *Becker és Schaefer* szülői attitűdmodellje azokra az összefüggésekre keresi a választ, amelyek kapcsolatban állnak a szülők által képviselt attitűddel és a diák személyiségfejlődésével (Oroszné, 2002). Agresszív, nehezen nevelhető, valamint jól szocializálódó diákokkal készítették interjút, és megállapították az attitűd és szülői magatartás két összetevőjét: az érzelmi és a kontrolldimenziót. Az érzelmi tényező fő alappillére a gondoskodó, szerető családi légkör, vagyis, hogy a kisiskolás édesapja és édesanyja bizalmi és elfogadó nevelési stílust képviseljen, a másik negatív végkifejlete ennek a dimenzióknak az elutasító és rideg attitűd. Becker interjúi és megfigyelései arra mutatnak rá, hogy az elutasító (rideg) stílust alkalmazó szülők a büntetés során hatalmi fölényeskedést mutatnak a gyermekkel szemben, ellenben azok, akik meleg, bizalmi stílust alkalmaznak. Hiszen, amikor probléma adódik, nem a büntetést alkalmazzák, hanem szeretetteljesen próbálják elmagyarázni, megindokolni és számonkérni a történeteket. Ez a helyes nevelési attitűd, mivel nem a gyermek személyiségét, hanem a tetteket minősíti. A büntetés alkalmazása pedig gátlást és frusztrációt okoz, amelynek a következménye agresszív személyiség és rossz önismeret is lehet. A kontrolldimenzióknak szintén két végkifejlete van, az egyik bármilyen viselkedésnek gátat szab, a másik pedig gátlástalanít, vagyis mindent engedélyez. Az agresszív viselkedés korlátozása sem oldja meg teljes mértékben a problémát, inkább csak enyhít rajta. Veszélyt az engedékeny attitűd vált ki, hiszen agresszivitást, deviáns magatartás eredményezhet, amely akár a későbbi

szocializációban negatív következményekkel járhat. A modell következtetéseként elmondható, hogy az engedékenység kreativitást, nyitottságot és barátságos interakciót tükröz, míg a korlátozó szülők gyerekei sokkal tekintélytiszteletőbbek, mint a másik modellt képviselőké.

Baumrind modellje egy lényeges ponton megkérdőjelezte az előbbieket. Diana Baum-Rind 110 óvodás gyereket figyelt meg, s a viselkedésük alapján három csoportra osztotta őket:

1. *kompetensek csoportja*: vidám, kedves és magabiztos gyerekek;
2. *visszahúzódnók csoportja*: félénk, szégyenlős, néha boldogtalan gyerekek;
3. *éretlenek csoportja*: felnőttekhez és más gyerekekhez tapadnak.

Kísérletet végeztek velük, először otthoni, majd laboratóriumi környezetben. Próbálták megfigyelni, hogyan gyakorol hatás a szülő a gyerekre, hogyan befolyásolja őt és milyen nevelési stílust alkalmaz. A megfigyeléseket követően osztályozták a szülőket is:

1. mennyire kontrollálhatóak;
2. szülő-gyerek kommunikáció minősége;
3. érett viselkedés megkövetelése;
4. gondoskodásuk.

A *Beckeri* modell szerint a kontroll és a szigor gátolja a kreativitást, azonban Baumrind vizsgálati eredményei ezt az állítást megcáfolják. Ugyanis a kompetens gyerekek szülei támogatták azt, hogy a szabályokat meg kell közösen beszélni, azonban mégis szigorúan fogták a gyermekeiket. Ezért Baumrind négy típusát különbözteti meg a szülői bánásmódnak. Az elő típus a tekintélyelvű, autoritáriánus stílust képviselő szülők a gyerektől azt várják el, amit ők megkövetelnek. Az engedelmisség betartása számukra lényeges eleme a gyermeknevelésnek.

Az engedékeny szülő ez előbbivel ellentétben meghallgatja gyermeke ötleteit, kívánságait, beleszólást enged a beszélgetésbe, valamint kerüli a konfliktusokat. Az ilyen bánásmód gyermekorientált, vagyis a gyerekeknek jogai vannak, nem pedig kötelességei. Az autoritatív, mérvadó stílust képviselő szülő enged és határt is szab a gyerekeknek. Elvárja, hogy a gyerek betartsa a szabályokat, de azokat nem tartja megszeghetetleneknek. Büntetést is alkalmaz, ha szükséges. Itt a gyermeknek és a szülőnek is vannak jogai és kötelességei. Az ilyen szülők mellett nevelkedő gyerekek sokkal jobban érdeklődnek a környezetük felfedezése iránt, sokkal jobban lépnek interakcióba másokkal és szocializálódnak. Azok, akiknek a szülei uralkodó stílust képviselnek, náluk leginkább a szorongás lép előtérbe, az engedékeny stílust képviselő gyerekeinél pedig gondok akadnak az alkalmazkodás területén. Következtetése arra hívják fel a figyelmet, hogy sem a túlzott szigor, sem pedig

a túlzott engedékenység nem vezet pozitív irányba. A kontroll hiányából fakadóan a gyereknél nem alakul ki a megfelelő felelősségtudat, azonban a túlzott kontroll pedig a személyiség sérülését idézheti elő. Ennek a kettőnek összhangban kell lennie, hiszen a sikeres szocializációhoz ezek elengedhetetlen tényezők. Baumrind egészen serdülőkorúakig vizsgálta azt, hogy a szülői bánásmódnak milyen hatásai vannak a fejlődésre. Eredményeit tekintve elmondható, hogy a serdülőknél is a mérvadó (autoriatív) stílus váltott ki pozitívumokat leginkább a kompetenciák fejlődésében. A tekintélyelvű stílusban növekedő fiúknál és lányoknál egyaránt az iskola teljesítmény hanyatlása és szorongás lépett fel. Ezek a tanulók barátságtalanok voltak, nehezen kerültek kontaktba másokkal, illetve önértékelési problémáik is küzdöttek.

Maccoby és Martin komplex modellje Becker modelljét egészíti ki egy negyedik stílussal, amely az elhanyagoló szülői jellemzőket mutatja be. Az ilyen szülők nem törődnek a gyermekeikkel, figyelmüket teljesen más köti le. Leginkább családi háttérű gondok, akár válás vagy szülés utáni depresszió is állhat ennek a háttérében. A modellek arra keresik a választ, hogy a szülői bánásmód mennyire mérvadó és milyen hatással járhat a gyerek szocializációjára. A szülői bánásmód nemcsak a tulajdonságokon és a személyiségen múlik, azt nagyban befolyásolja a másik fél is. Az összes modell áttekintése képet ad arról, miszerint a szülők által alkalmazott nevelési attitűd milyen irányba és mennyire befolyásolja a gyermek fejlődését. Ez is sok tényezőtől függ, mégis lényeges változásokat és következményeket idéz elő (Vajda – Kósa, 2005).

Mint már az említett modellekből megtudhattuk, hogy a nevelési stílus mennyire nagymértékű hatást gyakorol a fejlődésre, ezt Ranschburg Jenő is így gondolta. Ő Becker és Schaefer modelljét vette alapul és megkülönböztetett négy nevelési attitűdöt: az elhanyagolót, a tekintélyelvűt, a megengedőt és a következetest. Minden típus más hatást vált ki a gyerekből. Az elhanyagoló stílus önértékelési zavarokat okoz, a gyerek agresszív magatartásúvá válik. Olyan csoportoknak lesz a tagja, ahol a bűnözés veszélye sajnos fennáll. A korlátozó (hideg), vagyis a tekintélyelvű stílus következménye szorongás és bizonytalanság lesz, a szülő korlátozó viselkedése büntudatot ébreszt a gyerekekben, aki emiatt bánkodik, szorong és önmagát hibáztatja. A következetes és a megengedő attitűd a gyerek érdeklődését, nyitottságát fejleszti. Sokkal jobban érdekli a környezet felfedezése, sokkal nyitottabb új embereket megismerni. Tudja, hogy elvárásoknak kell megfelelnie, hisz szülei elvárják tőle a megfelelő viselkedést. Szeretetlenben, megértésben nevelik, önértékelése megfelelő. Ezek alapján elmondható, hogy nem a korlátozás vagy az engedékenység vezet az önértékelés alakulásához, hanem az érzelmi légkör. Ahol szeretik,

törődnek vele, meghallgatják gondjait, ott a gyerek értékesnek érzi magát, és ez elengedhetetlen ahhoz, hogy az önértékelése megfelelő legyen (Lobanov, 2012).

Kurt Lewin három típusát különböztette meg a nevelésnek:

1. autokratikus (tekintélyelvű);
2. demoritikus;
3. laissez - faire (ráhagyó).

A tekintélyelvű nevelői stílusra jellemző, hogy a döntéseket a nevelő önmaga hozza meg, anélkül, hogy a csoport többi tagjait bevonná. A tagok egyáltalán nem szólnak bele a döntésekbe, nem adnak tanácsot sem, a vezető személytelen és távolságtartó. Ennek a stílusnak a módszere: az utasítás. Azok a gyermekek, akik ebben a stílusban nevelkednek, önállóságra nem képesek, gyámoltalanok, nem mernek nyitni senki felé és visszahúzódóak. A demokratikus stílusra jellemző, hogy a vezető lehetőséget ad a tagoknak a beavatkozásra. Együtt döntenek, közösen állítják fel a cél eléréséhez vezető tervet. Meghallgatják egymás véleményét és tanácsait. Ennek a stílusnak a módszere: a kompromisszumok megtalálása. Az ilyen gyermekek képesek lesznek másokkal együtt dolgozni, lesznek ötleteik arra, hogyan oldják meg a felmerülő konfliktusokat (Tóth, 2000).

A ráhagyó nevelői stílusra jellemző, hogy a vezető egyáltalán nem vesz részt a döntések meghozatalában. Ő megteremti azokat az anyagokat, amelyek szükségesek a tagoknak, esetleg felvilágosítást ad, de nem vesz részt a folyamatban. Kurt Lewin a demokratikus stílust preferálta a leginkább, a laissez-fairét pedig eredménytelennek tekintette (Horváth, 2004).

A szülői nevelési stílus vizsgálatát tekintve leginkább attitűdskálákat alkalmaztak, hiszen ezek igényelték a legkevesebb időt. Schaefernek nagy szerepe volt a szülői attitűdskálák kidolgozásában, a nevéhez fűződik a PARI, amely 23 skálából áll, és 5 állítást tartalmaz skálánként, majd ehhez társul a gyerekeknek kidolgozott CRPB. A PARI-t sok vizsgálatnál alkalmazták, mégis megkérdőjelezték hitelességét, hiszen nem biztos, hogy a gyermek úgy éli meg a nevelési hatást, mint ahogyan a szülő elmondja. Mégis ez a vizsgálati eszköz alkalmas a nevelési stílus mérésére. Majd kérdőíveket dolgoztak ki a gyerekek számára, amelyben arra kérték őket, képzeljék magukat a szüleik helyébe, és úgy ítélik meg az állításokat. Érdekelni kezdte a kutatókat az, hogy vajon a gyerek miként éli meg a nevelési stílusok hatását. *Sallay és München* három különböző Likert-típusú skálát alkalmazott, amely annak a vizsgálatára irányult, hogy a családi háttér milyen hatással van a fejlődésre. Az egyik a PAQ, amelyet Buri a tekintélyelvű, autoritatív és engedékeny

stílus vizsgálatára alkalmazott, a kérdőív 30-30 állítást tartalmaz, az édesanya és az édesapa nevelésének feltárására irányul. A CRPR kidolgozása szintén Sallay és München nevéhez fűződik, amely két szinten méri a nevelési attitűdöt, a korlátozás és a gondoskodás szintjén. *Harvey* kérdőívét korábban mélyinterjúk készítésére alkalmazták, szülőknek és diákoknak egyaránt, majd továbbfejlesztették, hogy a magyar vizsgálatokra is alkalmas legyen, így az új változat már konkrét állításokat tartalmaz mindkét szülőre vonatkozóan. Vannak más módszerek is, amelyek hatásosak a nevelési módszerek feltárására. Ilyen módszert dolgoztak ki Ranschburg és munkatársai, akik arra kérték a 10-14 éveseket, hogy bizonyos kritikus helyzetekben szerintük mit tennének szüleik. Az eredmények összesítésével megállapítható az is, hogy egyik vagy másik szülő milyen nevelési módszert alkalmaz. A bemutatott módszerek alapján jól látható, hogy milyen széles választék áll rendelkezésre, hogy meghatározzuk a nevelési stílusok hatását.

Azért szerettem volna széleskörűbb betekintést nyújtani ezekbe a modellekbe, illetve módszerekbe, hogy az empirikus kutatás megértésében is mintegy támpontot nyújtson és segítsen a vizsgálat sokoldalúbb megértésében. Hiszen számos tényezőért, például a magatartás formálásáért, iskolai teljesítményért, személyiségformálásért vagy akár szocializációért és felelős lehet a nevelés. Számos következménnyel jár, amelyet majd szeretnék megvizsgálni a kutatás során.

A családmodell struktúrája teljesen átalakult. A hagyományoknak és az értékeknek nagy szerepük volt a klasszikus családban, de az utóbbi években teljesen háttérbe szorultak (N. Kollár – Szabó, 2004). Az előtér szerepét a munka tölti be. Minden arról szól, hogy több anyagi javat teremtsenek meg a családfők gyermekeiknek, emiatt túlórákat vállalnak. Ezek azonban nem, hogy megkönnyítenék a család életét, sokkal nagyobb gondokat okoznak. A családi közös esték, beszélgetések elmaradnak, mert annyira fáradtan érkeznek a családfő haza a munkából, hogy csupán a pihenésre tud gondolni. A kommunikáció elhalványodik, a gyermekkel való tevékenységekre pedig nincsen idő. A házastárssal fokozódnak a viták a munka miatt. Az okos telefonok, számítógépek és az internet megjelenése pedig hozzásegít ahhoz, hogy az emberek már otthon, szabadidejükben is bármikor elérhetőek legyenek, ha munkáról van szó. Szintén változás figyelhető meg a nők munkavállalásában. Sok szereppel kell megküzdeniük: családanyák, dolgozó nők és háziasszonyok. Nemcsak a munka terén kell teljesíteniük, de onnan hazaérve sem pihenhetnek, hanem el kell látniuk a családot: főzni, takarítani, mosogatni, segíteni a gyermeknek a házi feladatban, mindezek mellett a férjükről sem szabad megfeledkezniük. A férfiak pedig szerepbizonytalansággal küzdenek, hiszen már a magas pozíciókat is nők

töltik be (Kalo et al., 2007). Amikor pedig akad egy kis szabadidő, ami nagyon ritka, a család fő tevékenysége az internetezés. Pedig örömtelibb lenne, ha elmennének kirándulni, vagy sütögetni, vagy csupán otthon közösen megnéznének egy filmet. Ezért távolodnak el a családtagok egymástól, mert nem egymásra szánják azt a pici időt, amelyet nem dolgozással vagy tanulással kell eltölteniük (Hajduska, 2008).

III. EMPIRIKUS VIZSGÁLAT

A szakirodalmakat tekintve a munkához a főbb támpontokat Geréb György, Tóth László, Vajda Zsuzsanna és Cole szakirodalmi adták, a második fejezet pedig leginkább Hegyiné Gabriella, Neményi Mária, Hajduska Marianna és Horváth György irodalmaira támaszkodik. Az attitűdök részletes kidolgozásánál Varga Zsuzsanna és Kósa Éva írásai voltak segítségemre, valamint Oroszné Perger Katalin, Tóth László és Csima Melinda.

Az empirikus vizsgálat azért szolgál fontos kiegészítőként, mivel a munkában szerepelt információkat alá lehet támasztani vele, vagy ellenkezőleg, épp megcáfolni, hiszen minden gyermek különböző gondolkodású és képességű. A kisiskolások családról való elképzelését, vagyis családképüket, valamint a családi hatásokat, érzelmi jellemzőket és a nevelési attitűdök hatását mutattam be a dolgozatban, a vizsgálattal pedig be tudtam bizonyítani, hogy a gyerek családképének a tudatosításában mennyire lényeges a szülő által alkalmazott nevelési módszer.

A felmérésnek a Kisbégányi Általános Iskola adott otthont, a 2020-2021-es tanév őszi szemeszterében. Adatközlői a 2-4. osztályos tanulók voltak, akikkel először interjút készítettem, majd Mányai kérdőívét töltötték ki, amely a családkép vizsgálatára irányult. A vizsgálat tárgya a kisiskolás gyerekek családról való elképzelésének és a nevelési attitűdök hatásának a vizsgálata. Céлом, hogy átfogóan bemutassam azt, milyen elképzeléseik vannak ezeknek a tanulóknak a családról, illetve megvizsgáljam, mennyire befolyásolja a nevelési stílus a családkép alakulását.

A vizsgálati minta kiválasztása során szempont volt az, hogy kisiskolásokkal dolgozzak. Lényeges tényező volt, hogy a tanulók életkora megfelelő legyen, hiszen érteniük kellett a feltett kérdéseket, emellett pedig a felsorolt válaszok közül ki kellett választaniuk a családjukra és önmagukra leginkább jellemzőt. A választásom az osztályok tekintetében egyértelmű volt, mivel ismertem őket és a képességeiket. A gyermekek tudomására adtam, hogy az eredmények nem kerülnek nyilvánosságra névhez kapcsolódóan, tehát a folyamat anonim.

A vizsgálat kivitelezésére a saját osztálytermükben került sor. A járványhelyzet miatt több nap volt szükséges az adatok felvételéhez, így 5 nap alatt sikerült megvalósítani az említetteket. Először megbeszéltem velük, hogyan fog zajlani a vizsgálat, miket fogunk csinálni. A következő találkozáskor az interjú felvétele következett, amely arra irányult, hogy a gyerekek szemszögéből képet kapjak a szülők nevelési módszereiről. Az 1. osztállyal kezdtem az interjút, de mivel a 10 gyerekkel egyszerre dolgoztam, így a kapott

adatokat nem tudtam felhasználni, mivel befolyásolhatták egymás válaszait. 50 gyerekekkel indult a vizsgálat, azonban az első osztályos adatokat ezek miatt nem használom fel a vizsgálatba. A többiek interjúja során azt tapasztaltam, hogy mindegyikük nyitott volt, szívesen meséltek családjairól. Itt láttam igazán, mennyire együttműködőbbek és mennyire természetes ez a folyamat számukra, hiszen egyszerű beszélgetés formájában történt az interjú minden gyermekkel egyenként, tehát nem hallották egymás válaszait. A harmadik napon Mányai kérdőívével dolgoztunk, amely a jelenlegi és a kívánt családkép vizsgálatára szolgál. Felolvastam nekik, és megbeszéltük a kérdéseket. A 2. osztály segítséget igényelt, mivel a kérdések többsége nem volt érthető számukra, a 3-4. osztály önállóan töltötte ki azt. A vizsgálatban 40 gyerek vett részt, a nemeket tekintve: 28 lány és 12 fiú. A gyerekekkel végzett munka után a velük interakcióban lévő pedagógusokkal kérdőívet tölttettem ki. A folyamatot sikerült egy nap alatt véghez vinni. A vizsgálatban 10 pedagógus vett részt.

3.1 Alkalmazott módszerek

A módszerek kiválasztásánál figyelembe vettem azt, hogy mit szeretnék megvizsgálni. Először is a gyerekek családképének vizsgálatát vettem célirányba, interjú, vagyis irányított beszélgetést alkalmazva. A módszer 6-16 éves korosztály számára alkalmas. A vizsgálat során jegyzetet készítettem a hallottakról, hogy az eredmények megállapításakor könnyebb legyen összevetni az adatokat. Mivel 40 gyerek vett részt, így egyenként sorban kérdeztem meg őket, ügyelve arra, hogy egymás válaszát ne befolyásolják, ezért mindenkit külön kérdeztem meg.

A következő módszer, amelyet alkalmaztam, az Mányai családtipológiai kérdőíve volt. Két kérdőív kitöltésére került sor, mivel először a jelenleg családjukra vonatkozó képet vizsgáltam, aztán pedig a képzelt családra vonatkozókat.

A gyerekek mellett a velük interakcióban lévő pedagógusokat is bevontam a kutatásba. Velük kérdőívet tölttettem ki, hogy adatokat kapjak a tanulók családjairól vonatkozóan. A kérdőíven kívül beszélgettem is velük a tanulókról. Erre azért volt szükség, mert kíváncsi voltam van-e magatartási problémával küzdő gyerek az osztályban, mivel szerettem volna az ők kapott eredményeiket összehasonlítani a jó magaviseletű gyerekekével. Kiderült, hogy a 3. és a 4. osztályban vannak ilyen problémával küzdő gyerekek. A tanárok kapcsolatban állnak a szülőkkel, ismerik őket, s így egyfajta mintázatot alkotnak magáról a családról (Tóth, 2004).

3.1.1 Klinikai interjú

A gyerekek szívesen kommunikálnak és érdeklődnek a világ dolgai iránt. A módszerek kiválasztásánál ezért esett a választásom az interjúra, hiszen mintegy baráti beszélgetés során adatokat tudhatok meg tőlük. A klinikai kikérdezés módszerének az a lényege, hogy a feltett kérdés mindig a válaszra épülve fogalmazódik meg. Ezt a módszert Piaget dolgozta ki abból a célból, hogy a gyermeket gondolkodásra és önkifejezésre készítse. A módszer elnevezése az orvostudományhoz köthető, mivel Piaget kiemelte a páciens és az orvos közötti beszélgetés fontosságát, mégpedig azért, mert a páciens által átadott információ segítségével van az orvosnak a diagnózis felállításában. Mérei Ferenc kritériumokat állított fel a módszerhez. A beszélgetés témája legyen áttekinthető és világos. Úgy irányítsuk a folyamatot, hogy gondolkodásra és állásfoglalásra készítsük a felet. Négyszemközt kell zajlani a folyamatnak, amely közben jegyzetet vagy hangfelvételt kell készíteni. A módszer alkalmazásának okai széleskörűek, mivel nemcsak a világkép feltárására alkalmazhatjuk, hanem akár egy tanulócsoport eredményének a vizsgálatára, vagy előítéletek magyarázatára is. Oda kell figyelni a kérdezőnek arra, hogy a kért információi, válaszai meglepődést kelthetnek, ezért nem szabad, hogy véleményt alkosson és befolyásolja a válaszadást. Ennek az alkalmazása kizárólag gyermekkorban használható (Falus et al., 2011). Szerettem volna úgy véghez vinni ezt a folyamatot, hogy ne tűnjön megszervezettnek, túlságosan szabályhoz kötöttnek, hiszen gyerekekről van szó. Sokkal nyitottabbak, érdeklődőbbek, ha barátságos környezetben vannak. A 40 kisiskolást egyenként kérdeztem meg, s válaszaikat rögzítettem, hogy a későbbiekben könnyebben tudjam felhasználni az elemzés során. A következőkben ismertetni fogom azokat a kérdéseket, amelyeket feltettem nekik:

- Mit gondolsz arról, hogyan nevelnek téged a szüleid? Mire helyezik a hangsúlyt a nevelésed során?
- Mikor szoktak megdicsérni/megjutalmazni? És mivel?
- Mikor szoktak megszidni/megbüntetni? És mivel?
- Igazságosak szoktak veled lenni, vagy nem mindig?
- A szüleid adnak neked olyan munkát, amikor egyedül csinálsz meg valamit? Szeretnéd, ha több olyan feladatot adnának neked, amit egyedül el tudsz végezni?
- Engednek téged beleszólni a családi ügyekbe vagy nem?
- Szerinted milyenek szüleid: engedékenyek, szigorúak, következetesek vagy következtelenek? (Hogy könnyebben megértsék a gyerekek a következetes szót a következőképpen magyaráznám el nekik: következetes az az ember, aki tudja, hogy

amit csinál annak mi lesz a következménye, követi és betartja a saját magának felállított szabályait. Következetlen pedig az, aki a tetteiben is ingadozik, nincsen tisztába a cselekvéseinek a következményével).

- Amit követelnek tőled, például tanulásban, viselkedésben szerinted túl magasak, vagy többre is képes lennél?
- Ha gyermeked lesz ugyanígy nevelnéd, ahogyan téged nevelnek a szüleid? Vagy másképp, ha másképp, akkor miben nevelnéd máshogyan őt?

Az elemzéshez a következő szempontokat alkalmaztam:

1. *A gyerek elégedett-e a szülei nevelési módszereivel: teljesen elégedett, részben, elégedetlen.* A szülők által alkalmazott módszerek hatással vannak a gyermek viselkedésére és fejlődésére. Ők érzik és tapasztalják, hogyan nevelik őket, s ezt meg is tudják mondani.
2. *Szülői jutalmazási módok.* A szülők sok esetben megjutalmazzák gyermeküket: ez lehet akár egy jó érdemjegy, vagy például megfelelő viselkedés miatt. Ennek a módszernek a hátránya az, hogy sok esetben csak tárgyakkal, nem pedig dicsérettel történik a jutalmazás.
3. *Büntetési módok.* Büntetést akkor alkalmaznak, amikor a gyerek valami olyat tett, ami nem helyes. Ennél a folyamatnál arra kell törekedni, hogy megbeszéljük a gyermekkel mi váltotta ki akár az adott viselkedést vagy cselekedetet. A testi fenyítés nem viszi előrébb az adott szituáció megoldását, törekedni kell az empátiára.
4. *Az elégedettség összefüggése a jutalmazási és büntetési módszerekkel.* Az édesapának és az édesanyának is vannak elképzelései arról, hogyan teljesítsen a gyermekük az iskolában. Azonban ezt ők leginkább a törődéssel, segítséssel tudják csak befolyásolni. Hiába állítanak fel hatalmas falakat a gyermeknek, s ha ennek az átmászása nem sikerül, akkor csalódtak. Sokszor a teljesítményt és a viselkedést a jutalmazáshoz és a büntetéshez kapcsolják.
5. *Az önállóság és a fontos döntésekbe való beleszólás mértéke.* Lényeges tényező, hogy a szülők is hallgassák meg a gyermek véleményét adott témák esetén.
6. *A követelmények valóságának mértéke.* Vannak esetek, amikor olyan követelményeket, mércéket állítanak fel a szülők, amelyeket igazából ők sem tudnának átlépni, vagy pedig megpróbálták, de nem sikerült nekik, s ezért szeretnék azt, hogy a gyermek ezt megtegye.

7. *A szülők általi nevelési stílus megítélése.* A gyermekek véleményt alkotnak arról, hogyan nevelik őket a szülők. El tudják dönteni, mivel megtapasztalják nap mint nap, hogy számukra ez jó vagy nem.
8. *Családi körülmények, tanulmányi teljesítés összehasonlítása, nemek szerint.* Mindegyik gyerek különböző háttérrel rendelkezik. Nem egyformák sem külsőleg, sem pedig belsőleg. Máshogyan látják a dolgokat és máshogyan élik át. Azt tapasztaltam, hogy némely kérdésnél bizonytalanok voltak, és nem szívesen meséltek például a büntetésekről (Tóth, 2004).

A büntetéseket azért alkalmazzák a szülők, hogy kiküszöböljék egyes cselekedetek megismétlődését. A gyermeket megbüntetik s látszólag úgy vélik, hogy sikeres volt a módszer. Ez azonban csak a látszat. A legfontosabb dolgról azonban elfeledkeznek. Mégis mit érez, és mi megy végbe a gyermek lelkében? Egyik iskolás sem egyforma, sem külsőleg, sem pedig belsőleg. Vannak, akik a büntetést félvállról veszik, azonban olyanok is vannak, akik szinte rettegnek tőle. A büntetések egyik negatív hatása az, hogy a gyermekben a büntetéstől való félelem egyre magasabbá válik: retteg, elképzeli a szituációt és magába fordul. A szülők sem egyformák, és azt sem lehet előre megmondani, hogyan reagálják le a szituációt. Viselkedhetnek agresszívan, alkalmazhatnak testi fenytést is, mindezeknek a hatását pedig a gyermek éli meg. A megbánás uralkodik el rajta, azonban már semmit sem tud tenni, hiszen már megtörtént a szituáció. Mégis gyötri magát, és akár öngyilkos gondolatok is megfordulhatnak a fejében. A megbánás egyik része, hogy bocsánatot kér a szülőtől. Ennek negatív része az, hogy csupán azért, mert fél a következményektől. A büntetések negatív hatással is járhatnak, amelyek a gyermek lelki világát veszélyeztetik. A legjobb módszer ezeknek a megoldására az, ha a szülők leülnek a gyerekekkel és megbeszélik mi történt, miért követte el a csínytevést, vagy miért viselkedett így. Meg kell hallgatni őt, esélyt kell neki adni a magyarázatra. Lehet, hogy nem is ő kezdeményezett, mi pedig elhamarkodottan döntöttünk és cselekedtünk (Csengeri, 1906).

3.1.2 Családtipológias és pedagógus- kérdőív

A családkép vizsgálatára Mányai kérdőívét használtam fel. Ez a módszer segít felderíteni, hogy milyenek látják és milyenek szeretnék látni a kisiskolások a családjukat. A kérdőívet két példányban kell kitölteniük egymás után, mivel az első az észlelt, tehát a jelenlegi családjukra vonatkozik, míg a második, az ideális, vagyis amilyenek szeretnék látni azt. Ebből kifolyólag minden gyermeknek kettő darabot kell kitölteni, azonban a másodikat csak akkor, ha végzett az elsővel és már a kérdőív nincsen

nála. A kérdőív 30 kijelentést tartalmaz, amelyek különböző mértékben jellemzők a családokra. A kisiskolásnak ki kell választania a feltüntetett kijelentések közül, hogy melyek, milyen mértékben jellemzők az ő családjára:

- 5-ös számmal vannak jelölve azok a kijelentések, amelyek teljes mértékben jellemzők a kisiskolás családjára;
- 4: azokat a tényezőket kell megjelölnie, amelyek nagyobb részt jellemzők a családjára;
- 3: azokat kell megjelölnie, amelyek jellemzők is, meg nem is jellemzők a családjára;
- 2: nagyobb részt nem jellemző tényezők;
- 1: egyáltalán nem jellemző állítások.

A 30 tételből álló kérdőív 3 skálából épül fel: családi hatalomból, kohézióból és a harmadik skála az alkalmazkodó képességet foglalja magába. A családtípusok kritériumainál megkülönböztetünk három típust:

„*A*” típus: legalább egy skála alacsony és maximum közepes a többi. A tekintélyelvű, (autokratikus) nevelői stílus jellemző, a döntéseket a nevelő önmaga hozza meg, anélkül, hogy a csoport többi tagjait bevonná. A tagok egyáltalán nem szólnak bele a döntésekbe, nem adnak tanácsot sem. Ennek a stílusnak a módszere: az utasítás. A kohézió olyannyira gyenge, hogy bekövetkezhet a szétesés, a különböző feladatok és szerepek megosztása pedig merev.

„*M*” típus: legalább egy skála magas és maximum közepes a többi. Nagyobb arányban a kevésbé határozott irányítási stílus jellemző erre a típusra, a kohézió azonban itt már erősebb az előzőnél.

„*K*” típus: mindhárom skála közepes. A kiegyensúlyozottabb demokratikus hatalmi stílus jellemző, ez már ismeri a határokat, sokkal több önállóságra ad lehetőséget. A családtagok egymással jó kapcsolatot ápolnak, a feladatok és a szerepek megfelelően oszlanak el a tagok között.

Ha mindegyik gyermek kitöltötte, egycsével kell venni a kérdőíveket és megvizsgálni először a jelenlegi családjukra vonatkozó értékeit a skálákon kapott pontszámok figyelembevételével, és azután pedig megvizsgálni az ideális családra vonatkozót is. Levonni a következtetéseket mindkét kérdőív adatai alapján (Tóth, 2004).

A gyerekek vizsgálata mellett a velük kontaktban lévő pedagógusokat is bevontam, velük kérdőívet töltettem ki azért, hogy megtudjam, miként vélekednek tanítványaik családjáról, hiszen ők is interakcióban vannak a szülőkkel, ismerik őket és ennyi idő elteltével kialakítottak egy képet róluk. Ezt a kérdőívet óvodapedagógusok is használhatják, amikor az osztályába/csoportjába járó gyermek szüleit szeretné jellemezni. A vizsgálatba 10 pedagógus vett részt. A nemeket tekintve: 9 nő és 1 férfi. Barátságosan és érdeklődve álltak hozzá. Ezeknek az adatoknak a megléte azért volt fontos, hogy össze tudjam hasonlítani a pedagógusok által látottakat a gyerek családképével. A kérdőívben szereplő „nem tudom” válaszok gyakorisága arra mutat rá, hogy melyik területen szükséges a további megismerés és információgyűjtés.

3.2 Az adatok eredményeinek elemzése

A vizsgálat kezdetén interjút készítettem a gyerekekkel (*1. számú melléklet*). Az 1. osztályosok adatait nem tudtam felhasználni, mivel csoportosan történt az interjú felvétele, így a 2-4. osztályosokkal folytattam tovább a vizsgálatot. Kíváncsi voltam arra, mit gondolnak a szüleik által alkalmazott nevelési módszerekről. Mindegyiküknek feltettem kérdéseket, s a válaszaikat rögzítettem. Úgy történt a folyamat, hogy egyesével hallgattam meg őket, mivel nem szerettem volna, ha hallják egymás válaszát, s ez befolyásolná őket. A kapott adatok az elemzési szempontok alapján kerülnek ismertetésre:

A gyerek elégedett-e a szülei nevelési módszereivel: teljesen elégedett, részben, elégedetlen: a 40 gyermek közül 30 gyermek azt nyilatkozta, hogy szülei jól nevelik őket, vagyis elégedettek a szülei nevelési módszerével, 10-en pedig elégedetlenek ezzel.

Szülői jutalmazási módok: a szülői jutalmazási módokra vonatkozó válaszok azt mutatták, hogy a legelterjedtebb mód, a dicséret, azonban voltak, akik az ajándékot említették meg a válaszadás során (5 fő).

Büntetési módok: a büntetési módok tekintetében mindannyian a kijárási tiltásról válaszolták, vagyis, ha rosszat követnek el, akkor szülei azzal büntetik őket, hogy például nem engedik kimenni a barátaikhoz. Büntetést nem csak akkor alkalmaznak néhány esetben, ha a gyerek rosszat követ el, hanem akkor is, ha rossz jegyet hoz haza az iskolából.

Az elégedettség összefüggése a jutalmazási és büntetési módszerekkel: a válaszok elemzése alapján 25 gyereket nyilatkozta, hogy szülei csak akkor jutalmazzák meg, ha jó jegyet szerez, vagyis, ha elégedettek az iskolai teljesítményével. A többi tanulót pedig akkor is

megjutalmazták, ha szépen viselkedik otthon vagy besegít a házimunkába. A büntetési módszereket pedig a szülők akkor alkalmazzák, hogy rosszat követnek el (30 fő), illetve, amikor rossz érdemjegyet kapnak (10 fő).

Az önállóság és a fontos döntésekbe való beleszólás mértéke: a többség nem kap elég teret, szülei folyamatosan beleszólnak döntéseikbe és tevékenységeikbe. Mindezek mellett a családi döntésekbe nem adnak teret számukra, tilos beleszólniuk a döntésekbe, és részt sem vehetnek, amikor a szülők ilyenekről beszélgetnek: „*Apa és anya megtiltja, hogy ott legyek, ha valami fontosról beszélnek.*”

A követelmények valóságának mértéke: a válaszok alapján a diákok többségénél túl magasak a tanulmányi elvárások, néhány tanulónál pedig a viselkedésbe szabnak magas határokat a szülők.

A szülők általi nevelési stílus megítélése: a meglévő adatok azt mutatják, hogy ugyanígy egyik gyerek sem szeretné nevelni majd a gyermekét. A szabályok meghatározásánál, a törődés mennyiségében, az odafigyelés és a szeretet kimutatásában változtatnának.

Családi körülmények, tanulmányi teljesítés összehasonlítása, nemek szerint: mivel mindannyiukat személyesen ismertem, így tudatában voltam annak, hogy mindenki megfelelő családi háttérrel rendelkezik, mindenki számára meg vannak teremtve a létszükségletek. Beszélgettem az osztályfőnökükkel, aki elmondta, hogy néhányuknál problémák vannak a teljesítménynél. Úgy vélem a rögzített adatok alapján, hogy a teljesítmény alacsony mértéke összefüggésben van a túl magas elvárásoknak való megfelelésnek. Szeretnék megmutatni, hogy mennyire ügyesek mindenben és hogy ők a legjobbak, hogy megfeleljenek a szülei elvárásainak, ezáltal pedig túlvállalják magukat, ami nem, hogy előbb vinné őket a tanulásban, hanem hátráltatja őket. Kifáradnak, túl sokat vállalnak magukra, amit nem tudnak egyszerre teljesíteni, ezáltal kialakulhat náluk a szorongás, illetve az alacsonyfokú önértékelés.

A következő táblázat az interjú során kapott eredményeket mutatja be osztályokra bontva, legelőször a másodikosokét (1. táblázat). A 2. osztályban 14 gyerek van, nemi eloszlás szerint 11 lány és 3 fiú. Az osztályban megegyeztek az eredmények minden gyereknél a büntetési módszereknél, hiszen mindannyiuk büntetésként a barátokkal való találkozás megtiltását mondta. A tanulás terén mind a 14 iskolás magas elvárásokat nyilatkozott, szülei túl sok mindent várnak el tőlük a tanulás terén. A jutalmazási módszereknél változatos volt a felhozatal: az ajándékot (10 gyerek) és a dicséretet (4 gyerek) nyilatkozta. A fontos döntésekbe való beleszólás is ugyanilyen változatos tendenciát mutatott: nyolcnak megengedik, hogy beleszóljanak a fontos döntésekbe, 4

iskolásnak pedig nem. A nemi eltérések tekintetében a lányoknál döntő többségben azonosak voltak az adatok, a fiúknál úgyszintén, csupán a nevelési módszerről vélekedtek máshogyan. A válaszok azt mutatták meg, hogy a szülők nem megfelelő módszerekkel nevelik a gyermeküket az adatok alapján. Voltak olyan adatok, amelyek azt mutatták, hogy nem engednek elég tereket a gyermeknek, túlságosan szabálykövetők, s a büntetési módszereik sem megfelelőek. Itt tapasztaltam azt, hogy ezek a diákok nem szerettek volna válaszolni a büntetési eljárásokról. Az adatok összesítését követően elmondható, hogy a szülők többsége demokratikus stílust képvisel, vagyis beleszólást engednek a beszélgetésekbe, kiegyensúlyozott a felek közötti interakció és odafigyelés, valamint nincs elhanyagolva a gyermek a családban, mégis egyikük sem nevelné ilyen módszerrel a saját gyermekét, mint amilyenekkel őket nevelik a szüleik.

A táblázatokban fel vannak tüntetve a gyerekek monogramjai, valamint az interjú során megkérdezett kérdések szakaszokra bontva. Minden gyermek válasza külön van bontva. A táblázatban a „+” jelöli az egyforma válaszokat, a „-” pedig az eltérő válaszokat. Szürke színnel a fiúk eredményei, sárgával pedig a lányoké vannak feltüntetve.

1. táblázat: A 2. osztály klinikai interjúja során kapott eredmények

<i>Monogram</i>	<i>Elégedettség a nevelési módszerrel</i>	<i>Szülői jutalmazási módok</i>	<i>Büntetési módok</i>	<i>Beleszólás a fontos döntésbe</i>	<i>Szülői nevelési stílus megítélése</i>	<i>Családi körülmények tanulmány</i>
M.L.	+	+	+	+	+	+
K.L.	-	-	+	+	+	+
P.V.	+	+	+	-	+	+
O.G.	+	-	+	+	+	+
P.K.	+	-	+	-	+	+
K.E.	+	-	+	-	+	+
O.A.	+	+	+	+	+	+
J.J.	-	+	+	+	+	+
K.É.	+	+	+	-	+	+
N.O.	+	+	+	+	+	+
S.V.	+	+	+	+	+	+
T.G.	+	+	+	-	+	+
K.I.	-	+	+	-	+	+
R.K.	-	+	+	+	+	+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

A 3. osztályban 16 fő tanul, a nemi eloszlás szerint: 10 lány és 6 fiú. A nevelési módszerek tekintetében 11-en meg vannak elégedve, azonban 5-en nem (2. táblázat). A jutalmazási módok terén már sokkal pozitívabbak az eredmények a 2. osztályéhoz képest, mégpedig azért, mert itt a tárgyi ajándék már alacsonyabb tendenciát mutat (2 gyerek), 14 gyerek pedig a dicséretet nyilatkozta. A válaszaik alapján azt tapasztaltam, hogy a dicséret, a visszacsatolás sokkal fontosabb számukra, hiszen büszkévé teszi őket az elért teljesítményük és jobban örülnek a kedves szavaknak, mint a tárgyi ajándékoknak. A büntetési módokról ők sem beszéltek szívesen, leginkább zavart tapasztaltam e téren. Mindannyiuk azt válaszolta, hogy büntetésként nem mehetnek a barátaikhoz. Hét gyereknek megengedik a fontos döntésekbe való beleszólást, 9-nek pedig nem. A nevelési stílusok megítélésénél és az elvárások szintjénél egyöntetűen azt mondták, hogy nem megfelelő módszert alkalmaznak a szülei, az elvárásaik pedig túl magasak. A fiúk válaszaik majdnem minden szinten egyformák voltak: csak a beleszólás és a jutalmazás terén kaptam változó eredményeket. A lányoknál többségben azonosak voltak a tényezők, azonban néhol eltértek, leginkább a beleszólásnál, az elégedettségénél és a jutalmazásnál. A táblázatban a „+” jelöli az egyforma válaszokat, a „-” pedig az eltérő válaszokat. Szürke színnel a fiúk eredményei, sárgával pedig a lányoké vannak feltüntetve.

2. táblázat: A klinikai interjú során kapott eredmények a 3. osztályban

<i>Monogram</i>	<i>Elégedettség a nevelési módszerrel</i>	<i>Szülői jutalmazási módok</i>	<i>Büntetési módok</i>	<i>Beleszólás a fontos döntésbe</i>	<i>Szülői nevelési stílus megítélése</i>	<i>Családi körülmények tanulmány</i>
A.A.	+	-	+	+	+	+
D.I.	+	+	+	-	+	+
L.A.	-	+	+	+	+	+
SZ.K.	+	+	+	-	+	+
V.E.	-	+	+	+	+	+
U.J.	+	+	+	-	+	+
U.B.	+	+	+	-	+	+
K.D.	+	+	+	+	+	+
L.G.	+	+	+	+	+	+
B.ZS.	-	+	+	-	+	+
SZ.B.	-	+	+	-	+	+
M.D.ZS.	+	+	+	+	+	+
H.I.	+	+	+	+	+	+
CS.K.	+	+	+	-	+	+

M.E.	-	+	+	-	+	+
K.G.	-	+	+	-	+	+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

A 4. osztályban 10 kisiskolás tanul: 7 lány és 3 fiú. A 3. táblázat az őik eredményeiket szemlélteti. A 10 gyerek közül csupán egy gyerek nem volt megelégedve a szülei nevelési módszerével. Ez az adat a másik két osztályéhoz képest magasat tükrözi a változást, a jutalmazási módoknál egyöntetűen a dicséretet választották, ami pozitív, hiszen számukra is a cselekvésük, teljesítményük jutalmazásaként a szép szavak számítanak, nem pedig a tárgyi kellékek. A büntetési módoknál, a szülői nevelési módszerek megítélésénél, valamint a tanulmányi elvárásoknál megegyeztek a válaszok: a barátokkal való találkozás megtiltását nyilatkozták a büntetésnél, a nevelési stílusok tekintetében azt mondták, hogy szerintük nem jól nevelik őket, túlságosan szigorúak a szülei. A tanulmányi elvárások terén a túl magas iskolai teljesítést hangsúlyozták ki, valamint azt, hogy nem bírnak annyit tanulni minden tárgyból, és nincs is hozzá megfelelő képességük (3 gyerek). A fontos döntésekbe való beleszólásnál tértek el csak az eredmények, 4 gyereknek megengedik a beleszólást, 6-nak pedig nem. A fiúk válaszai a nevelési módszerek elégedettségénél (2 fiú elégedett, 1 pedig nem) és a beleszólásnál mutattak eltérést (2 megengedik a beleszólást, 1-nek nem). A lányoknál csupán a beleszólásnál tértek el az eredmények: 3 lánynak engedélyezik, 4-nek pedig nem. A táblázatban a „+” jelöli az egyforma válaszokat, a „-” pedig az eltérő válaszokat. Szürke színnel a fiúk eredményei, sárgával pedig a lányoké vannak feltüntetve.

3. táblázat: A klinikai interjú során kapott eredmények a 4. osztályban

<i>Monogram</i>	<i>Elégedettség a nevelési módszerrel</i>	<i>Szülői jutalmazási módok</i>	<i>Büntetési módok</i>	<i>Beleszólás a fontos döntésbe</i>	<i>Szülői nevelési s. megítélése</i>	<i>Családi körülmény tanulmány</i>
ZS.Á.	+	+	+	+	+	+
T.Á.	+	+	+	-	+	+
M.M.	+	+	+	-	+	+
F.GY.	+	+	+	-	+	+
SZ.K.	+	+	+	+	+	+
D.P.	+	+	+	+	+	+
B.E.	+	+	+	-	+	+
C.ZS.	-	+	+	-	+	+

R.S.	+	+	+	-	+	+
K.I.	+	+	+	+	+	+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

A vizsgálat elkezdése előtt beszélgettem a tanáraikkal, hiszen kíváncsi voltam arra, hogy van-e esetleg az osztályban nehezen nevelhető, vagyis problémás magatartású gyermek. A pedagógusok elmondták, hogy egyes tárgyakban van, aki jobb és van, aki több tárgyból is gyenge. Az osztályfőnökök, valamint a napközit vezető tanárnő elmondta, hogy a 3-4. osztályosok között vannak viselkedési zavarokkal küzdő diákok. A 3. osztályban egy gyermek, míg a 4. osztályban kettő. Mindhárom kisiskolás fiú. Válaszaik alapján leginkább a magatartásukkal vannak gondok, nem figyelnek a foglalkozásokon, piszkálják és elvonják a többiek figyelmét, valamint néha agresszíven viselkednek, ha probléma merül fel másokkal, vagy amikor ők maguk kerülnek nehéz helyzetbe. Erre azért voltam kíváncsi, hiszen szerettem volna összevetni az ők adataikat a többiekével. A 3. osztályban a L.G. monogramú kisfiú nehezen nevelhető, az interjú eredményeit tekintve azonban neki minden jó, szülei jól nevelik, mindent megengednek számára (2. táblázat). A 4. osztályban T.Á. és C.Zs. küzd magatartási nehézségekkel, klinikai interjú eredményeik többsége azonban pozitív eredményű (3. táblázat). A 3. osztályos eredmények összesítésénél megemlítette, hogy hárman azt mondták, hogy nincsenek megfelelő képességeik ahhoz, hogy teljesíteni tudjanak olyan szinten az iskolában, ahogyan azt a szüleik szeretnék. A nehezen nevelhető kisfiú volt az egyik, aki ezt nyilatkozta, a másik kettő pedig két kislány volt. A két lány (B.Zs. és Sz.B.) elég nehezen nyílt meg, kicsit félénknek mutatkoztak, nem szerettek nagyon beszélgetni. Szorongást láttam rajtuk, valamint azt, hogy nem kommunikálnak a többiekkel. Válaszaik teljes mértékben megegyeztek. Amikor a családról kérdeztem azt mondták, hogy szüleik mindig dolgoznak, nagymamájukkal vannak iskola után. Én úgy vélem, hogy önértékelési problémáik vannak, nem foglalkoznak velük otthon eléggé, nem segítenek nekik a tanulásban, mégis sokat várnak tőlük el. Azonban ennek a háttérben nem a képességekkel van a probléma, hiszen a pedagógusok velük meg vannak elégedve, hiszen jól teljesítenek a tanórákon. Ezeknek a háttérben inkább érzelmi tényezők vannak. A két iskolás szeretne úgy teljesíteni, ahogyan azt elvárják, erre pedig túlságosan rágörcsölnek, ami a viselkedésükbe tükröződik vissza.

Az interjú után elkészítették a családtipológiásat is. Az elsőt a jelenlegi családjuk figyelembevételével (2. sz. melléklet), tehát hogyan érzik magukat a családjukban, illetve

hogyan látják a támasznyújtást, az egyetértést, a kölcsönösséget, tiszteletet, fontosságot a családtagjaik között. A másodikat pedig azért töltötték ki, hogy milyennek szeretnék látni a családjukat. A két kérdőív tesztje megegyezik egymással. A következőkben egyesével bemutatom, milyen eredményeket kaptam a kérdőív tanulmányozása után, a mellékletben pedig láthatóak lesznek az említett kérdőívek. Ennél a kérdőívnel sem lesznek nevek láthatóak, hanem szintén monogramozva vannak a tanulók, tehát az adatok anonimek. A következőkben azt fogom megvizsgálni, milyen válaszokat adtak a diákok a jelenlegi és a kívánt családjukra vonatkozóan, osztályokra bontva fogom bemutatni a kapott adatokat, valamint a változtatás igényét. A táblázatokban monogramozva vannak a diákok, valamint szempontok szerint fel vannak tüntetve a kapott eredményeik az adott skálákon. A családtípusok közül „+” jelzés van téve ahhoz a családtípushoz, amelyik a kisiskolás eredményei szerint kijött. Szürkével a fiúk, sárgával pedig a lányok vannak jelölve.

A 2. osztályban a diákok először kitöltötték a jelenlegi családjukra vonatkozó kérdőívet, majd a kívánt családképre vonatkozót. A 14 gyerek közül 9-nek „A” típus jött ki az összegzést követően, vagyis a családi hatalom és adaptivitás közepes tendenciát mutatott, míg a kohézió alacsonyabb értékkel rendelkezett (4. táblázat, a). Az értékelés folyamata az egyes skálákon kapott pontszámok alapján történt, így a jelenlegi családtípusra „A” határoztam meg. A tekintélyelvű nevelői stílusra jellemző, hogy a döntéseket a nevelő önmaga hozza meg, anélkül, hogy a csoport többi tagjait bevonná. A tagok egyáltalán nem szólnak bele a döntésekbe, nem adnak tanácsot sem, a vezető személytelen és távolságtartó. Ennek a stílusnak a módszere: az utasítás. Azok a gyermekek, akik ebben a stílusban nevelkednek, önállóságra nem képesek, gyámoltalanok, nem mernek nyitni senki felé és visszahúzódóak. Ugyanúgy a kohézió is gyenge fokú ennél a típusnál. Öt gyermeknél pedig „K” családtípus jött ki az összegzésnél (4. táblázat, b). Kiegyensúlyozott családi élet, a tagok megfelelő kapcsolata, a bizalom és összetartás megléte, mindezek mellett a segítőkészség bármilyen helyzetben történő felhasználása jellemző. A tagok kiegyensúlyozottak egymással, meghallgatják mindegyikük válaszát és döntését, teret engednek a másoknak. A családtagok jól kijönnek egymással és harmonikus kapcsolatot ápolnak. A feladatok megosztása megfelelően történik náluk, mindenki kiveszi a részét mindenből. Majd kitöltésre került a kívánt családképre vonatkozó kérdőív. A jelenlegi kérdőív adataival megegyeztek ezek a családtípusok. Tehát a diákok meg vannak elégedve a családjukkal és nem kívánának változtatást semmiben sem. A következő táblázatok foglalják össze a 2. osztályosok eredményeit.

4. táblázat: a) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 2. osztályban:

észlelt családkép

Kód/monogram	Családi hatalom	Kohézió	Adaptivitás	A családtípusok kritériumai		
				„A” típus Autokrata	„M” típus Laissez-faire	„K” típus Demokratikus
M.L.	40	15	48	+		
K.L.	42	17	48	+		
P.V.	44	7	49	+		
O.G.	44	7	43	+		
P.K.	45	11	47	+		
K.E.	40	10	49	+		
O.A.	45	8	47	+		
J.J.	44	2	44	+		
K.É.	45	7	42	+		
N.O.	25	48	40			+
S.V.	33	48	37			+
T.G.	38	44	40			+
K.I.	45	49	25			+
R.K.	34	48	14			+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

b) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 2. osztályban: képzelt családkép

Kód/monogram	Családi hatalom	Kohézió	Adaptivitás	A családtípusok kritériumai		
				„A” típus Autokrata	„M” típus Laissez-faire	„K” típus Demokratikus
M.L.	40	15	49	+		
K.L.	42	19	48	+		
P.V.	44	7	49	+		
O.G.	44	7	43	+		
P.K.	45	11	47	+		
K.E.	43	15	49	+		
O.A.	45	8	47	+		
J.J.	44	4	44	+		
K.É.	45	7	4	+		
N.O.	25	48	40			+
S.V.	33	48	39			+
T.G.	38	44	40			+
K.I.	45	49	25			+
R.K.	34	48	14			+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

A 3. osztályban mind a 16 gyereknek a pontok alapján a jelenlegi családképnél „M” családtípus jött ki. Náluk a túlzottan engedékeny a családi légkör, a vezető határozatlan szerepet játszik, a tagok mindenbe beleszólnak. A kohézió ennél a típusnál erősebb fokú, azonban a feladatok elosztása egymás között nem rendszerezett, illetve alacsony stabilitású (5. táblázat, a). A kívánt családképre vonatkozó kérdőív kitöltése után a családtípusról való vélekedés nagy mértékben megváltozott. Mindhárom családtípus szerepet kapott a gyerekeknél: a 16 iskolából csupán 6-nál maradt meg az „M” típus, háromnál „A”, 7-nél pedig „K” lett. Itt tisztán látható, hogy mennyire vágnak a gyerekek a családdal több időt eltölteni, valamint mennyire fontos nekik és vágnak a bizalmas kapcsolatra.

5. táblázat: a) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 3. osztályban: észlelt családkép

Kód/monogram	Családi hatalom	Kohézió	Adaptivitás	A családtípusok kritériumai		
				„A” típus Autokrata	„M” típus Laissez-faire	„K” típus Demokratikus
A.A.	40	35	50		+	
D.I.	43	41	46		+	
L.A.	44	39	47		+	
Sz.K.	44	39	48		+	
V.E.	42	41	47		+	
U.J.	41	39	47		+	
U.B.	45	35	47		+	
K.D.	46	40	48		+	
L.G.	44	41	45		+	
B.Zs.	30	48	40		+	
Sz.B.	31	48	39		+	
M.D.Zs.	39	46	42		+	
H.I.	45	49	31		+	
Cs.K.	36	48	30		+	
M.E.	41	29	49		+	
K.G.	37	38	49		+	

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

b) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 3. osztályban: képzelt családkép

Kód/monogram	Családi hatalom	Kohézió	Adaptivitás	A családtípusok kritériumai		
				„A” típus Autokrata	„M” típus Laissez-faire	„K” típus Demokratikus
A.A.	40	35	50		+	

D.I.	43	41	46		+	
L.A.	44	39	47		+	
Sz.K.	44	39	48		+	
V.E.	42	41	47		+	
U.J.	41	39	47		+	
U.B.	45	35	47	+		
K.D.	46	40	48	+		
L.G.	44	41	45	+		
B.Zs.	30	48	40			+
Sz.B.	31	48	39			+
M.D.Zs.	39	46	42			+
H.I.	45	49	31			+
Cs.K.	36	48	30			+
M.E.	41	29	49			+
K.G.	37	38	49			+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

A 4. osztályban az adatok elemzését követően megállapítottam, hogy a jelenlegi családképre a 10 gyerek közül háromnak „K” családtípus jött ki, hétnek pedig „M” típus (6. táblázat, a). A kívánt családnál sem volt ez másképp, hiszen a típusok ott is megegyeztek egymással (6. táblázat, b). A gyermekek meg vannak elégedve a családösszetartással, a bizalmi kapcsolattal és elegendő időt foglalkoznak velük a szülők.

6. táblázat: a) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 4. osztályban: észlelt családkép

Kód/monogram	Családi hatalom	Kohézió	Adaptivitás	A családtípusok kritériumai		
				„A” típus Autokrata	„M” típus Laissez- faire	„K” típus Demokratikus
Zs.Á.	38	35	38			+
T.Á.	41	40	38			+
M.M.	34	38	38			+
F.Gy.	40	37	45		+	
Sz.K.	42	41	41		+	
D.P.	38	32	40		+	
B.E.	45	27	47		+	
C.Zs.	47	40	47		+	
R.S.	35	29	44		+	
K.I.	35	28	48		+	

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

b) *Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 4. osztályban: képzelt családkép*

Kód/monogram	Családi hatalom	Kohézió	Adaptivitás	A családtípusok kritériumai		
				„A” típus Autokrata	„M” típus Laissez-faire	„K” típus Demokratikus
Zs.Á.	37	38	38			+
T.Á.	41	41	37			+
M.M.	34	38	38			+
F.Gy.	41	34	48		+	
Sz.K.	42	41	41		+	
D.P.	26	34	40		+	
B.E.	41	28	47		+	
C.Zs.	29	39	47		+	
R.S.	35	29	44		+	
K.I.	35	28	48		+	

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

A két kérdőív adatai szerint a vizsgált 40 gyermek közül, 24-nek egyezett meg a jelenlegi és a kívánt családra vonatkozó típus, vagyis nekik ideális az a légkör és azok a tulajdonságok, amelyekkel a saját családtagok rendelkeznek. A többieknél teljesen más családtípusok jöttek ki az értékek összesítését követően. Vagyis a mutatók alapján arra lehet következtetni, hogy számukra nem ideális a jelenlegi, szeretnék változtatni egyes tényezőkön: akár a családi kohéziót lehet megemlíteni. Voltak olyan családok, ahol túl erős volt az összetartási kötelék, ellenben néhol túl gyenge. A hatalmi viszonyok tekintetében is változó volt a felhozatal, hol autokratikusabb, hol pedig demokratikusabb viszonyok uralkodtak. A típusokat tekintve változások figyelhetőek meg. Sokkal nagyobb arányú lett az „M” családtípus, míg a jelenlegi családra vonatkozó adatoknál csupán 7 gyermek családja „M” típusú, a kívánt családnál már négy gyerek szeretne ilyen „M” típusú családot, vagyis vágnak a gyerekek a sokkal erősebb kohézióra, családösszetartásra. A „K” típusokat tekintve megegyeznek a számok, mert a jelenleginél is 24 gyerek vélekedett így a családjáról, a kívánt családtípusnál szintén. Meglepő, hogy a kívánt család adatainál „A” típus csupán három van. Ebből következtethető, hogy az utasítás és a vezető domináns szerepe nem jó irányba viszi a családi kapcsolatokat, ezért is szeretné a gyerekek más irányba fordítani a családban uralkodó magatartásokat és a belső hangulatot.

A következőkben szeretném összehasonlítani a többiek adataival a nehezen nevelhető gyerekek adatait. A 3. osztályos L.G.-nek a jelenlegi családtípusra „M” jött ki, vagyis túlzottan engedékeny a családi légkör, a tagok beleszólnak egymás dolgaiba. A gyermek,

amikor kitöltötte a másik kérdőívet már „A” családtípus jött ki az adatok alapján. Ami arról árulkodik, hogy szeretné, ha irányítanák őt, mivel jelenleg a családjába a nevelő mindent megenged, de ő nem erre vágyik. Szeretné az irányítást és a vezetést. Az is lehet, hogy a magatartási zavarának a hátterében is ez áll, hogy nincs egy megfelelő példa számára, és nem tudja, mit hogyan tegyen. A 4. osztályos T.Á. eredményei megegyeztek mindkét kérdőív ellenőrzése után, hiszen „K” típus jött ki neki a családképre. A családi életük kiegyensúlyozott, a bizalom minden fél részéről megfelelő. A gyermek nem is vágyik más családra, és nem is változtatna semmin sem. Ezeket a tényezőket megfigyelve nem a család áll a magatartása hátterében. C.Zs. tanulónál a helyzet ugyanaz, hiszen nála is mindkét kérdőív eredménye „M” típust adott. Vagyis a vezető szerepe gyenge, nincsen megfelelő vezetés a családban, de az adatok alapján a gyermek nem is szeretné ezt.

A gyerekekkel végzett munka után a pedagógusok kérdőívének a kitöltésére került sor (3.számú melléklet). Tíz pedagógus töltötte ki a tesztet, 9 nő és 1 férfi. Ezeknek az adatoknak a megléte azért volt fontos, hogy össze tudjam hasonlítani a pedagógusok által látottakat a gyerek családképével. Az adatok eredményei néhol megegyeztek, néhol pedig teljesen más irányba vitték el a válaszokat. A táblázatban fel vannak tüntetve a pedagógusok neveinek a monogramjai, valamint a szempontok. Szürke színnel van jelölve a férfi, zölddel pedig a nők. A „+” jelzés a válaszok egyformaságát jelenti, a „-” pedig az eltérést. A 10 pedagógus közül 6-an azt válaszolták, hogy a szülők megfelelő és stabil kapcsolatban állnak a gyermekeikkel, míg 4-en pedig a laza, de jó kapcsolatot jelölték be. Szintén változatos válaszok következtek abból, amikor a gyerek-szülő kapcsolatról kellett válaszolniuk, hiszen itt 5 pedagógus a stabil kapcsolatot jelölte, míg a többiek (5-en) a laza, engedékeny kapcsolatot. A családi neveléssel kapcsolatos adatok is eltérő válaszokat mutattak, vagyis máshogyan tapasztalják a tanárok a látottakat. Egyesek azt látják, hogy a gyermek visszahúzó, szabálykövető, ezért a túl szigorú nevelést jelölték be, hiszen ezt látják a mindennapokban (5-en), míg mások a megfelelő nevelési hatásokat érzékelik (5-en). A gyermekekkel való foglalkozásról is eltérő válaszokat kaptam, hiszen minden pedagógusnak máshogyan készülnek az órájára, vagyis eltérő feladatokat kapnak házi feladatként is. Vannak szülők, akik csak olyan tantárgyaknál segítenek, amiket ők maguk is tudnak, s amelyek őket is érdeklik. Ebből következhetek a válaszok, hogy 6-an azt válaszolták, hogy rendszeresen foglalkoznak a szülők a gyerekekkel, míg a többiek az ellenkező választ adták. Meglepő volt a következő kérdésnél az adatelemzés. A pedagógusok mindegyike az elvárások tekintetében a túl magas elvárás tényezőt választotta. A többi kérdésnél egyforma adatokat rögzítettem. Megegyeztek a vélemények

az iskolával kapcsolatos tájékozottságról, vagyis a szülők tájékozottak az oktatási intézményben történő folyamatokról, rendszeresen látogatják az iskolát, részt vesznek a szülői értekezleteken, s a pedagógusokkal folyamatos kapcsolatban állnak. A következő táblázat összefoglalja a kapott adatokat.

7. táblázat: A pedagógus kérdőívek adatösszehasonlítása

Monogram	Szülő-gyerekek kapcsolat	Családi neveléssel kapcsolatos adatok	Gyerekekkel történő foglalkozás	Elvárások		
				Iskolai	Otthoni	Iskolai tájékozottság
J.T.	+	-	-	+	-	+
T.A.	+	+	+	+	+	+
P.M.	-	-	-	+	-	+
K.I.	-	-	-	+	+	+
T.A.	-	+	+	+	+	+
K.E.	+	+	+	+	+	+
S.D.	+	-	+	+	+	+
O.Gy.	-	+	+	+	+	+
Sz.K.	-	-	-	+	+	+
G.L.	+	+	+	+	+	+

+ jelöli az egyforma adatokat

- jelöli az eltérő adatokat

Az interjúk válaszok, a családtipológiai és a pedagógus kérdőív adatainak összehasonlítását követően megállapítható az, hogy azok a gyermekek, akiket a szüleik megfelelően nevelik, vagyis elég időt szánnak az együtt eltöltött programokra, segítik őket a tanulásban, meghallgatják, tanácsot adnak neki, és szeretetteljesen nevelik, az mind visszaigazolódnak és megmutatkozik a diák magatartásában, viselkedésében és a tanulmányi eredményeiben. Akiket pedig a szülők elhanyagolnak akár a nevelés vagy a tanulás terén is, szintén megmutatkozik. Akár megemlíthető itt a szorongás, amely a magas tanulmányi elvárásokból fakad, vagy az önértékelési problémák, amik a 3. osztályban a lányok részéről meg is mutatkoztak. A vizsgálat hozzájárult ahhoz, hogy bebizonyítsam, mennyire befolyásolja a szülői attitűd és nevelés a gyermek fejlődését. Akár a túl szigorú, akár az engedékeny nevelés mind-mind hatással van a fejlődésre, s a családkép kialakításához is lényeges tényező. A három magatartási zavarral küzdő gyermek adatai sem tértek el nagy mértékben a többiekétől. Ők is vágnak a törődésre, odafigyelésre és egy példaképre, aki útmutatást ad számukra és megtanítja őket akár a viselkedésre is. Hipotéziseimet sikerült bebizonyítanom, hiszen a módszerek segítségével és az adatok elemzését követően elmondható az is, hogy az olyan családoknál, ahol a gyermek el van hanyagolva, amely

kiderült a válaszok elemzésekor, hiszen vágnak arra, hogy szüleik több időt fordítsanak rájuk, több programot szervezzenek együtt és élményekkel gazdagodjanak. Ezeknél a gyerekeknél a kívánt családkép sokkal pozitívabb, mivel a gyerek vágyakozik a törődésre és a szeretetre. Tisztán látható az is, hogy a megfelelő érzelmi értékekkel rendelkező családok gyermekei nem vágnak más családképre, hiszen náluk minden megvan ahhoz, hogy fejlődjenek. Minden gyermek más, minden szülő különböző, nem vagyunk egyformák, de nagyon fontos, hogy olyan módon neveljük gyermekeinket, amely számára a legjobb hatással van a fejlődése tekintetében. Amit tapasztal, s amit átél, azt fogja beépíteni a későbbiekben a magatartásába is. Ezért lényeges a problémák mihamarabbi tudatosítása, s itt például a családi értékekre gondolok, amelyek kiemelkedően fontosak. Megállapítottam azt is, hogy azoknál a gyerekeknél is előfordulnak bizonytalanságok a családkép tudatosításában, ahol a szülők megfelelő nevelést alkalmaznak, mégis néhány téren, például az odafigyelésnél a mutatók alacsonyabbak. Ez akkor derült ki, amikor Mányai kérdőívét kitöltötték és összevettem a jelenlegi és a kívánt képre vonatkozó adatokat. A szülőknek tisztában kell lenniük, hogy a nevelési módszer, amelyet alkalmaznak, a fejlődést segíti elő vagy pedig éppen hátráltatja. A családkép tudatosításának befolyásolási tényezője maga a család, a szülők és az általuk alkalmazott nevelési stílus.

A vizsgálati módszerek gyakorlati lebonyolítása alatt minden gördülékenyen történt. Azonban, amikor a gyerekekkel elérkeztünk a büntetési módokhoz, nem szívesen nyilatkoztak ezekről. Észrevettem, hogy inkább ugyanazokat mondták, mint a többiek vagy pedig a leggyakoribbak a „nem tudom” válaszok voltak. Tapasztalataim és észrevételeim szerint ennek a területnek a széleskörűbb vizsgálatára lenne szükség, mivel teljes mértékben nem sikerült felderíteni, hogy miként élik meg ezeknek a szülők által alkalmazott büntetési módoknak a hatásait a gyermekek. Azonban az is érdekes tényező, hogy a szülők miként választanak módszert és ők ezeknek az alkalmazását hogyan élik meg, és hogyan látják ezeknek a hatásait a gyermekekre. A munka során a pedagógusok és az iskolások is szívesen beszéltek érzéseikről és együttműködőek voltak. A pedagógusokkal végzett kérdőívek adatai hűen tükrözik azt, hogy mennyire fontos a gyermeket, a családi háttérét és szüleit ismerni és kapcsolatba állni velük, hiszen sok esetben ezek állnak a háttérben. Úgy vélem, hogy ezeknek az eredményeknek a megismertetése más pedagógusokkal igen lényeges, egyrészt azért, mert segítségükre lehet

egy-egy szituációban, másrészt pedig ők maguk segíthetnek és tanácsokkal láthatják el pályatársaikat.

ÖSSZEFOGLALÁS

A gyermek iskolába lépése nem egyszerű feladat sem neki, sem pedig szüleinek. Meg kell birkóznia az új légkörrel, valamint kapcsolatot kell teremtenie a többiekkel. A mindennapi megszokott tevékenysége kiegészül a tanulással. Az iskola, döntő szerepet játszik a fejlődésben. A kisiskolás eddig csak szüleinevel és rokonaival került kapcsolatba, az iskolába lépés azonban elősegíti a társas kapcsolatok kialakulását. Gyerektársak kerülnek előtérbe, akikkel a kisiskolás jól érzi magát és szívesen eltölti az időt. Megismerkedik a sikerrel, a kudarccal, megtanulja, hogy el kell végeznie a rá bízott feladatokat. Mindezek mellett megtapasztalja azt, hogy milyen közösségben élni (Cole-Cole, 2003). A szeretetre és a szeretetben való nevelés alappillére a családi életnek. Amikor ilyen környezetben növekedik a gyermek és látja azt, hogy édesapja mennyire szereti az édesanyját, akkor azonosulni fog a látott mintával. Nagyon lényeges, hogy a személyisége fejlődésének az első érzelme ne a harag vagy a gyűlölet legyen, hiszen ez meghatározza a későbbi viselkedését és kapcsolatait (Hegyiné, 2003).

A családban az érzelmi kötődések megalapozója a szülők közötti kapcsolat, amelynek, erősnek, bizalminak, kölcsönösnek kell lennie. Az édesapa és az édesanya azok a személyek, akik felnevelik, és folyamatosan támogatják őt az élet területein. A kiegyensúlyozott anya-gyerek kapcsolatnak a fő feltételke a harmonikus fejlődés. Itt nem feltétlenül az számít, hogy a vérszerinti édesanyja-e, hanem az állandóság. Legyen valaki, aki gondozza, neveli és ápolja őt, aki bevezeti a világ rejtelseibe, ezáltal pedig alakítja az énképét (Bettelheim, 1994). A hiteles szülői példa irányadó a gyermeknek, amely befolyásolja a személyisége fejlődését, viselkedését és kapcsolatait. A legfontosabb, hogy a szülők bízzanak saját magukban (Bettelheim, 1994). A családon belüli agresszió és bántalmazás sem idegen tényezője a negatív családkép tudatosításának. Az otthoni konfliktusok olyannyira megbélyegző hatással bírnak, hogy a gyermek családról való elképzelése negatív és hiányos, mivel az tudatosul benne, hogy ilyen egy család. Lényeges a problémák mihamarabbi tudatosítása és kezelése (Ginott, 1977).

Az empirikus vizsgálattal a munkában szerepelt információkat alá lehet támasztani, vagy ellenkezőleg, épp megcáfolni, hiszen minden gyermek különböző gondolkodású és képességű. A kisiskolások családról való elképzelését, vagyis családképüket, valamint a családi hatásokat, érzelmi jellemzőket és a nevelési attitűdök hatását mutattam be a dolgozatban, a vizsgálattal pedig be tudtam bizonyítani, hogy a gyerek családképének a tudatosításában mennyire lényeges a szülő által alkalmazott nevelési módszer. Akár a túl

szigorú, akár az engedékeny nevelés mind-mind hatással van a fejlődésre, s a családkép kialakításához is lényeges tényező. Hipotéziseimet sikerült bebizonyítanom, hiszen a módszerek segítségével és az adatok elemzését követően elmondható az is, hogy az olyan családoknál, ahol a gyermek el van hanyagolva, a kívánt családkép sokkal pozitívabb, mivel a gyerek vágyakozik a törődésre és a szeretetre. A válaszok többségénél a gyerekeket megfelelően nevelik a szülők, mégis némely téren alacsonyabbak az adatok. Néhol az odafigyelésnél, az együtt töltött időnél vagy pedig a kommunikációnál voltak az eredmények kisebbek, s érdekes volt látni, hogy ezek a tényezők a kívánt családtípusnál már magasabbak lettek, mivel a gyerekek ezeket szeretnék megváltoztatni. A beszélgetés során nyitottak és érdeklődőek voltak, mégis felmerült egy olyan tényező, amelyről nem szívesen beszéltek az iskolások. Ezek voltak a büntetési módok. Úgy gondolom, hogy ezzel tovább kellene foglalkozni, mivel nem sikerült felderíteni teljes mértékben ezeknek a módszereknek a hatását a fejlődésre, valamint azt sem, hogy a szülők miként választanak módszert. A pedagógusokkal végzett kérdőívek pedig megerősítették azt a tényt, hogy fontos a gyermek családi háttérének az ismerete és a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás. A családkép tudatosításának befolyásolási tényezője maga a család, a szülők és az általuk alkalmazott nevelési stílus.

РЕЗЮМЕ

Я вибрала дану тему за те, бо хотіла зробити дослідження у фаховій літературі про те, які особливості розвитку характерні для молодшого школяра, яким чином впливають батьки на своїх дітей, а також вплив домашніх конфліктів на формування родинного прикладу молодшого школяра.

Мета моєї роботи показати особливості розвитку молодшого школяра, висновками підтвердити поняття родини, а також показати яка роль рівноважних й позитивних відносин батьків і дітей, родинних осередків, які в значній мірі впливають на формування родинних прикладів.

Об'єктом даного дослідження є- подемонстрування ідеї молодших школярів про сім'ю, а також їхня поведінка в школі. Головною метою я вважала - всебічно представити уявлень школярів про сім'ю, та розглянути чи наявні проблеми у їхній поведінці протягом навчання у школі. Для свого дослідження я провела анкетування серед учнів 1-4-го класу Малобийганської ЗОШ I-II ступенів.

Поставленої мети було досягнуто, оскільки були представлені особливості дітей молодшого шкільного віку. Бакалаврська робота перерахованими визначеннями підтвердила поняття про сім'ю. Дослідження допомогло мені встановити, як стиль виховання впливає на формування та усвідомлення образу сім'ї. Гіпотези, висунуті до дослідження, були доведені. Відповіді дітей та педагогів також відображали, що сімейні цінності наскільки значущі та важливі для розвитку дитини.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Bettelheim Bruno (1994): Az elég jó szülő. Gondolat kiadó, Budapest.

Bodonyi Edit-Busi Etelka (2006): A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest.

Cole, Michael- Cole, Sheila R. (1997): Fejlődéslélektan. Osiris kiadó, Budapest.

Cole, Michael-Cole, Sheila R. (2003): Fejlődéslélektan. Osiris kiadó, Budapest.

Chapman, Gary-Campbell, Ross (2008): Gyerekekre hangolva. Harmat kiadó, Budapest.

Cseh-Szombathy László (1979): Családszociológiai problémák és módszerek. Gondolat kiadó, Budapest.

Csengeri János (1892-2019): A Magyar Pedagógiai Társaság folyóirata. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.

Csima Melinda-Deutsch Krisztina-Bánfai Bálint-Betlehem József-Jeges Sára-Tancsics Dóra-Lampekinga (2015): A gyermekneveléssel kapcsolatos attitűd jellemzői a 0-7 éves korú gyermeket nevelő családokban. In: Képzés és Gyakorlat: XIII. évfolyam, 2015/1-2. szám.

Falus Iván-Tóth Istvánné Környei Márta-Bábosik István-Réthy Endréné-Szabolcs Éva-Nahalka István-Csapó Benő-Mayer Miklósné Nádasi Mária (2011): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó Kft., Budapest.

Füle Sándor (1984): A szülők és az iskola. Hazafias Népfőnt- Tankönyvkiadó, Budapest.

Geréb György (1981): Pszichológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Ginott Haim (1977): Szülők és gyermekek. Medicina Könyvkiadó, Budapest.

Hajduska Marianna (2008): Krízislélektan. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Horváth Viktória (2016): Kisiskolás gyermekek spontán beszédének jellemzői. Osiris kiadó, Budapest.

Hegyiné Ferch Gabriella (2003): Családpszichológia. Corvinus kiadó, Budapest.

Horváth György (2004): Pedagógiai pszichológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Kaló Jenő-Pándy Mária-Popper Péter -Ranschburg Jenő (2007): Felcserélt szerepek- Nagyszerű nők, gyönyörű férfiak. Saxum Kiadó Kft., Budapest.

Keményné Pálffy Katalin (2002): A pszichológia alapjai. Macropolis kiadó Bt., Budapest.

Kovács Nóra-Kékes Szabó Marietta (2016): Családkép és családeál napjainkban, avagy kisiskolások és pubertáskorú fiatalok vélekedései. Iskolakultúra, 26. évfolyam/7-8. szám.

Kozma Tamás (2001): Bevezetés a nevelésszociológiába. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest.

Lobanov-Budai Éva (2012): A szülői nevelési stílus és az önértékelés kapcsolata serdülők egészségmagatartásának tükrében. Acta Sana 7. évfolyam/2. szám, 42-43.

Madácsi Mária (2002): Pedagógiai szociálpszichológia. Élménykiadó Bt, Hajdúhadház.

Mérei Ferenc-V. Binét Ágnes (1993): Gyermeklélektan. Gondolat kiadó, Budapest.

Nádasi Mária (2006): Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest.

Neményi Mária (1988): A család. Gondolat kiadó, Budapest.

N. Kollár Katalin-Szabó Éva (2004): Pszichológia pedagógusoknak. Osiris kiadó, Budapest.

Oroszné Perger Katalin (2002): A szülői nevelési stílus: elméleti megközelítések és vizsgálati módszerek. Iskolakultúra, 12. évfolyam/4. szám, 107-114.

Szekszárdi Júlia (1994): Konfliktusok. Iskolapolgár Alapítvány-Állampolgári Tanulmányok Központja, Budapest.

Tóth László (2000): Pszichológia a tanításban. Pedellus Tankönyvkiadó Kft, Debrecen.

Tóth László (2004): Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez. Pedellus Tankönyvkiadó Kft, Debrecen.

Schadt Mária (2000): Családszociológia. Comenius kiadó Bt, Pécs.

Vajda Zsuzsanna-Kósa Éva (2005): Neveléslélektan. Osiris kiadó, Budapest.

Veczkó József (2007): Gyermekvédelem pszichológiai és pedagógiai nézőpontból. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Zsolnai Anikó (2001): Kötődés és nevelés. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. <i>táblázat:</i> A 2. osztály klinikai interjúja során kapott eredmények.....	37
2. <i>táblázat:</i> A klinikai interjú során kapott eredmények a 3. osztályban	38
3. <i>táblázat:</i> A klinikai interjú során kapott eredmények a 4. osztályban	39
4. <i>táblázat:</i> a) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 2. osztályban: észlelt családkép	42
b) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 2. osztályban: képzelt családkép	42
5. <i>táblázat:</i> a) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 3. osztályban: észlelt családkép	43
b) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 3. osztályban: képzelt családkép	43
6. <i>táblázat:</i> a) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 4. osztályban: észlelt családkép	44
b) Családtipológiai kérdőív eredményeinek összesítése a 4. osztályban: képzelt családkép	45
7. <i>táblázat:</i> A pedagógus kérdőívek adatösszehasonlítása.....	47

MELLÉKLETEK

1. Az interjú során alkalmazott kérdések.

A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről

A beszélgetés fő kérdései

- Véleményed szerint hogyan nevelnek téged szüleid? Mit tartanak fontosnak, mire helyezik a hangsúlyt veled kapcsolatban?
- Mikor dicsérnek meg? Mikor jutalmaznak? Mivel szoktak megjutalmazni?
- Mikor szidnak vagy büntetnek? Milyen büntetést szoktál kapni?
- Mit gondolsz, igazságosak-e veled, vagy nem mindig?
- Véleményed szerint elég önállóságot kapsz-e otthon, vagy szeretnél többet? Miben?
- Van-e beleszólásod a családot érintő kérdésekbe, vagy nemigen kérik véleményedet?
- Szerinted a szüleid szigorúak, engedékenyek, következetesek, vagy következetlenek inkább?
- Az irántad támasztott követelmények (pl. a tanulásban, viselkedésben) véleményed szerint túl magasak, megfelelőek, vagy alacsonyak (többre volnál képes)?
- Saját gyerekedet — ha felnőtt leszel — ugyanúgy nevelnéd-e, mint téged a szüleid vagy másképpen? Miben hasonló módon és miben nem?

Regisztrálás: az értékelés alapjául a jegyzőkönyv szolgál.

Szemponatok az elemzéshez

1. A gyerek elégedettsége a szülők nevelési módszereivel (Teljesen elégedett, részben az, elégedetlen.)
2. A szülők által alkalmazott jutalmazási módok.
3. A szülők által alkalmazott büntetési módok.
4. Az elégedettség összefüggése a jutalmazási és büntetési eljárásokkal.
5. Az önállóság és a döntésekben való részvétel mértékének megítélése.
6. A követelmények realitásának megítélése.
7. A szülők nevelési stílusának megítélése. A nevelési stílus, a jutalmazási büntetési módok, valamint a jogok és kötelességek összefüggése a megítélésben.
8. A saját neveléssel kapcsolatos tapasztalat és a jövő terveinek viszonya.

9. Összehasonlítás családi körülmények, tanulmányi teljesítmény, közösségi pozíció és nemek szerint.

Forrás:

Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné (1984):
Neveléslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Budapest. 80-81. o.

2. *Családtipológiai kérdőív a jelenlegi és a kívánt családjukra vonatkozóan.*

Családkép, családideál

A kérdőívet két példányban kell kitölteni egymás után. Az 1. számú kérdőív az észlelt családdra (amilyen most), a 2. számú az ideálisra (amilyennek szeretnéd látni) vonatkozik. Harminc tényező olvasható egymás alatt. A tényezők mellett pedig látsz számokat 1-5-ig. Az 5-ös szám a legerősebb/legjellemzőbb állítást jelölni, az 1-es pedig a meggyengébbet. Azt kell bekarikáznod, amely a te családdra a legjellemzőbb.

1. A családtagok a bajban támogatják egymást. 5 4 3 2 1
2. A mi családukban mindenki kifejtheti a véleményét. 5 4 3 2 1
3. Könnyebb a problémákat egy kívülállóval megbeszélni, mint a családtagokkal. 5 4 3 2 1 4.
4. Minden családtagnak beleszólása van a nagy családi döntésekbe. 5 4 3 2 1
5. Családuk gyakran van együtt a lakás egyik helyiségében. 5 4 3 2 1
6. A gyerekeknek beleszólásuk van a rendszabályokba. 5 4 3 2 1
7. A családuk általában együtt csinálja a dolgokat. 5 4 3 2 1
8. A családtagok megvitatják a problémákat, és mindenkinek tetsző jó megoldásokhoz jutnak. 5 4 3 2 1
9. A mi családukban mindenki külön utakon jár. 5 4 3 2 1
10. A háztartási munkában felváltva végezzük a feladatokat. 5 4 3 2 1
11. A családtagok ismerik egymás közeli barátait. 5 4 3 2 1
12. Nehéz tudni, hogy a családukban mik a szabályok. 5 4 3 2 1
13. A családtagok megbeszélik más családtagokkal a döntéseiket. 5 4 3 2 1
14. A családtagok kimondják, amit gondolnak. 5 4 3 2 1
15. Nehéz elképzelni azt, hogy a családuk együtt csináljon valamit. 5 4 3 2 1
16. A problémák megoldásában érvényesülnek a gyerekek javaslatai. 5 4 3 2 1
17. Mindegyik családtag közel érzi a többi családtagot magához. 5 4 3 2 1
18. A büntetés igazságos a mi családukban. 5 4 3 2 1
19. A családtagok közelebb éreznek valakit a családon kívül, mint a család tagjait. 5 4 3 2 1
20. A mi családuk új megoldásokat keres a problémákra. 5 4 3 2 1
21. A családtagok aszerint járnak el, ahogy a család dönt. 5 4 3 2 1
22. A családukban megosztjuk a feladatokat. 5 4 3 2 1
23. A családtagok szívesen töltik a szabad idejüket együtt. 5 4 3 2 1.
24. A mi családukban nagyon nehéz a szokásokat megváltoztatni. 5 4 3 2 1

25. A családtagok otthon elkerülik egymást. 5 4 3 2 1
26. Ha a családban problémák adódnak, meg egyezésre törekszünk. 5 4 3 2 1
27. Mi elfogadjuk egymás barátait. 5 4 3 2 1
28. A családtagok félnek elmondani, amit gondolnak. 5 4 3 2 1
29. Inkább 2-2 családtag csinál valamit együtt, mint az egész család. 5 4 3 2 1
30. A családtagoknak közös az érdeklődésük és közösek a kedvteléseik. 5 4 3 2 1

Forrás:

Mányai Judit (1990): A családi működés diszfunkcióinak szerepe a 11 -14 éves korúak veszélyeztetettségének kialakulásában. In: Münnich Iván és Szakács Ferenc (szerk.): Bűnöző fiatalok. Tankönyvkiadó, Budapest. 109-138. o.

3. *Pedagógus kérdőív*

A szülők - ahogy a pedagógusok látják őket

A mellékelt kérdőív kimondottan gyakorló pedagógusok számára készült. Azok számára, akik tanulókkal való közös tevékenységükből származó közlések és a szülőkkel való személyes találkozásaik révén már több-kevesebb tapasztalattal rendelkeznek a tanulók családjaira vonatkozóan. Ezek a tapasztalatok azonban sokszor benyomás jellegűek, olykor egy-egy erős élmény tapad hozzájuk, és körülírt szempontok híján: a valóságos információtartalmukat tekintve utólagosan nehezen felfejthetők.

E szempontrendszer haszna főként abban áll, hogy segít a pedagógusnak rendszerezni az egyes tanulók családjára vonatkozó ismereteit, benyomásait, és a kínált kategóriák mentén össze tudja hasonlítani az egyes tanulók családi hátterét.

Az egyes kategóriák megfogalmazásából kitűnik, hogy ezt a kérdőívet az óvodapedagógustól a középiskolai tanárig minden pedagógus alkalmazhatja, amikor az osztályába (csoportjába) járók szüleit kívánja jellemezni.

A kérdőívet az osztály (csoport) létszámának megfelelően kell sokszorosítani. A pedagógusnak mind a 10 kategória esetében azt a megfogalmazást kell aláhúznia, amely ráillik az adott tanuló (gyermek) családjára.

A kapott eredmények alapján a pedagógus az osztályába (csoportjába) járó családjáról egy meghatározott mintázatú arculatot alakíthat ki. A „nem tudom” válaszok gyakori előfordulás arra ébreszti rá, hogy kiknél, illetve milyen területen szükséges további információkat gyűjtenie.

1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata
 - a) stabil, jó viszony
 - b) laza, de jó kapcsolat
 - c) ellenséges viszony
 - d) közönyös
 - e) változó
 - f) nem tudom
2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata
 - a) stabil, jó viszony
 - b) laza, de jó kapcsolat
 - c) ellenséges viszony
 - d) közönyös
 - e) változó

f) nem tudom

3. A családi nevelés

a) túl szigorú

b) kényeztető

c) túl engedékeny

d) következetlen

e) megfelel

f) elhanyagoló

g) nem tudom

4. Vannak-e ellentétek a szülők között?

a) igen, vannak

b) néha vannak

c) nincsenek

d) nem tudom

5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, törődnek-e vele otthon?

a) igen, rendszeresen

b) néha igen, máskor nem

c) többnyire nem

d) nem tudom

6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?

a) túl magas elvárásokat fogalmazznak meg

b) reális elvárásaik vannak

c) túl alacsony elvárásaik vannak

d) nem fogalmazznak meg elvárásokat

e) nem tudom

7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?

a) igen

b) részben igen

c) nem

d) nem tudom

8. Tájékozottak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?

a) igen

b) részben

c) nem

d) nem tudom

9. Látogatják-e a szülők az iskolát?

a) igen

b) ritkán

c) nem

d) nem tudom

10. Éreztetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?

a) igen

b) néha igen — néha nem

c) nem

d) nem tudom

Feladat a téma tanulmányozásához

Hasonlítsa össze a kínált kategóriák mentén az egyes tanulók családi hátterét!

Forrás:

Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné (1984):

Neveléslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Budapest. 86-88. o.

**Завідувачу кафедри
Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор
Молнар Кінга Йосифівна студентка
IV-го курсу, початкова освіта**

ЗАЯВА

З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

28.05.2021

Дата

Молнар

Підпис

**Bida Olena, a pedagógiai tudományok
doktora, professzor tanszékvezetőnek
Molnár Kinga, IV. évfolyamos,
tanító szakos hallgató**

NYILATKOZAT

A II. Rákoczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

2021. 05. 28

Dátum

Molnár

Aláírás

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

Дата перевірки:
20.05.2021 00:09:11 EEST

Дата звіту:
20.05.2021 00:35:40 EEST

ID перевірки:
1007936742

Тип перевірки:
Doc vs Internet

ID користувача:
100006701

Назва документа: MOLNÁR KINGA

Кількість сторінок: 51 Кількість слів: 15758

Кількість символів: 120733 Розмір файлу: 1.10 MB ID файлу: 1008027701

1.42%

Схожість

Найбільша схожість: 0.39% з Інтернет-джерелом (<https://www.idezet.hu/idezet/5095/oktatas-motivacio.html>)

1.42% Джерела з Інтернету

6

Сторінка 53

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

3